

เวียดนามสู่สหัสวรรษไทย*

พรเพ็ญ อันตระกุล**

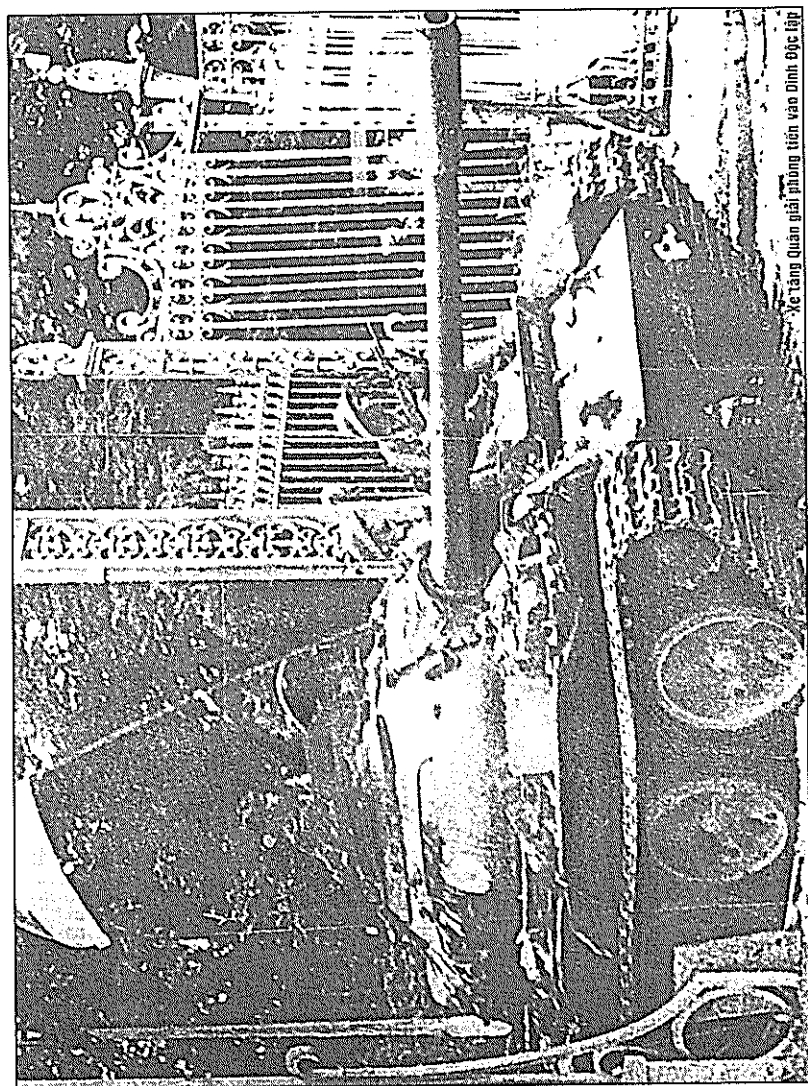
เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2543
เป็นวันครบรอบ 25 ปี
แห่งอิสรภาพและการรวมตัวของ
เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้
เป็นวันแห่งชัยชนะของสังคมนิยม
และลัทธิชาตินิยมเวียดนาม นับว่า
เป็นจุดสิ้นสุดการต่อสู้อันยาวนาน
(พ.ศ. 2488-2518 หรือ ค.ศ.
1945-1975) ของประชาชนเวียดนาม
เพื่อขับไล่อำนาจจักรวรรดิ-
นิยมฝรั่งเศสและอเมริกาออกไป
30 ปีแห่งสงครามทุกข์ยากของ

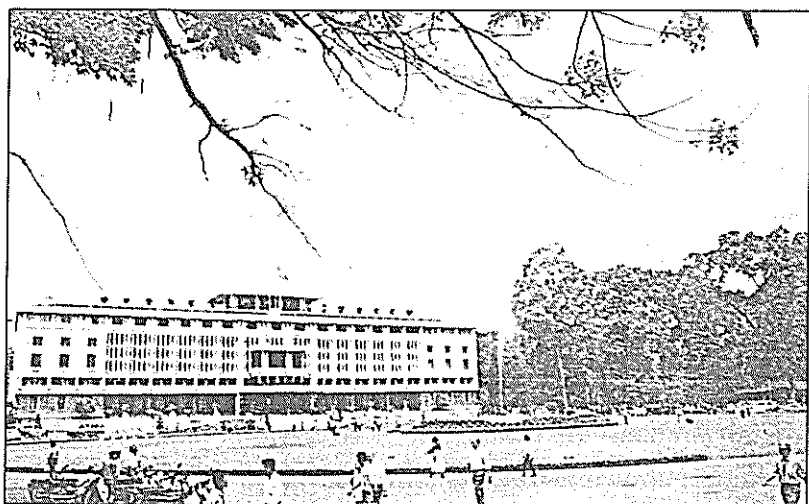
มวลชนเวียดนามนำมาซึ่งความ
อดทนร่วมแรงร่วมใจรักชาติ ร่วม
ต่อสู้อย่างเสียสละเลือดเนื้อของ
ประชาชนเวียดนามทั้งชายหญิง
นี่คือเหตุผลที่ทำให้คนเวียดนาม
สามารถเดินทางระยะไกล แสวง
ล่าบงกมาสู่ชัยชนะอันถาวรได้

วันครบรอบ 25 ปีนี้
บังเอิญมาตกในปี ค.ศ. 2000

*บทความนี้มาจากการปรับปรุงแก้ไขบทความคำบรรยายพิเศษสำหรับสถาบันวิจัยทาง
ยุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ในหลักสูตรการปฐมนิเทศนายทหารชั้นนายพลของ
กองทัพอากาศวันที่ 10 เรื่อง เวียดนาม: ประเทศที่ควรจับตามอง วันที่ 24 พฤษภาคม 2543 เวลา
10.40 -12.00 น. ห้องเรียนบัณฑิต 1 โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย-
ศิลปากร

อาคาร Unification Palace

เวียดนามจึงจัดการเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ และก็ในช่วงปลายเดือนเมษายนนี้เอง ผู้เขียนเดินทางจากฮานอยมาถึงโฮจิมินห์ซิตี้ หรือไซ่ง่อนในอดีต การได้มาเยือนโฮจิมินห์ซิตี้ครั้งนี้เป็นครั้งที่ 3 จึงไม่คิดเจาะจงจะไปดูอะไรเป็นพิเศษ นอกจากซื้อหนังสือ แต่เมื่อรถติดโล (สามล้อ) พาผู้เขียนผ่านไปยังอาคาร Unification Palace ทำให้เกิดบรรยากาศขึ้นมา อยากเข้าชมสถานที่ประวัติศาสตร์สำคัญแห่งนี้ซึ่งผู้เขียนยังไม่เคยเข้าไปเยี่ยมชมเลย ที่นั่นก็คือที่ที่กองทัพเวียดนามบุกเข้ามายึดด้วยกำลังของกองทัพแดง สองคันแรกที่เคลื่อนเข้าไปก่อนคือ หมายเลข 390 และ 843 ประตูลีขาวของที่ทำการรัฐบาลเวียดนามได้พังลงมา วินาทีนั้นประกาศชัยชนะของกองทัพเวียดนามโดยสิ้นเชิง สิ้นสุดอำนาจของรัฐบาลเวียดนามใต้ ที่จริงตึกนี้เดิมเคยมีชื่อว่า Independence Palace (Dinh Doc Lap) ตั้งขึ้นในสมัยของประธานาธิบดีโงดิ่งเซียม (โงดinhเดียม) ซึ่งเขาใช้เป็นที่อยู่และที่ทำการของรัฐบาล ยุคหลังโงดิ่งเซียมก็ยังคงใช้อาคารนี้เป็นที่ทำการของรัฐบาลต่อมาจนถึงวาระสุดท้าย หลังชัยชนะของเวียดนาม อาคารนี้จึงได้ชื่อใหม่เพื่อเป็นที่ระลึกแห่งการรวมตัวกันของเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้

นั่นคือ Unification Palace หรือในภาษาเวียดนาม Hoi Truong Thong Nhat ก่อนจะจากออกไปผู้เขียนยืนสูดอากาศประวัติศาสตร์บริเวณอาคารนี้อยู่นาน โดยเฉพาะตรงบริเวณประตูทางเข้าซึ่งปัจจุบันยังเป็นรั้วเหล็กทาสีขาวเหมือนอย่างเดิม ผู้เขียนรู้สึกว่าการพัฒนาการปฏิวัติของเวียดนามได้นั้นมีสีสันแห่งการต่อสู้ของมวลชน มีเรื่องราวของเวียดนามใต้โดยเฉพาะ เรียกว่าไม่น้อยหน้าทางเหนือเลย

เมื่อผู้เขียนกลับมาได้ตั้งใจจะเขียนถึงเวียดนามในยุคใหม่ช่วงหลังการปฏิวัติขับไล่จักรวรรดินิยมอเมริกันจนถึงปี ค.ศ. 2000 โดยมีจุดประสงค์จะเป็นบทความที่มีลักษณะการวิเคราะห์ โดยการใช้เอกสารของเวียดนามเป็นหลักหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการมองออกมาจากภายในเวียดนามเอง ประเด็นของผู้เขียนก็คงจะไม่พ้นเรื่องเศรษฐกิจและเรื่องที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน โดยเฉพาะด้านการเมือง การต่างประเทศ และบทบาทของรัฐบาลกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ (โดยเหมา) การเปลี่ยนแปลงของสังคมทางเศรษฐกิจรวมทั้งการรับวัฒนธรรมใหม่ของเวียดนามในปัจจุบัน

ความจริงผู้เขียนคงไม่จำเป็นจะต้องมาเขียนเรื่องทำนองนี้อีก เพราะเมื่อไม่กี่ปีมานี้ ตลาดหนังสือไทยมีเรื่องที่เขียนเกี่ยวกับเวียดนามเป็นหนังสือ อย่างน้อยที่สำคัญควรกล่าวถึง 4 เรื่อง คือ

1. *เวียดนามหลัง 1975* เขียนโดย ธีระ นุชเปี่ยม (มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2537) จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ที่ทำได้ดีชัดเจนก็คือการวิเคราะห์ด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ การให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการรวมชาติและการสร้างความมั่นคงทางการเมือง การปรับปรุงทางเศรษฐกิจรวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค

2. *เวียดนาม: สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ* เขียนโดย เขียน ธีระวิทย์ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว. และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542) หนังสือเล่มนี้ใหม่ล่าสุดและถือได้ว่าเขียนอย่างแยบยลละเอียดละออทุกแง่มุม เป็นงานวิจัยที่สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจและมองเห็นภาพของเวียดนามทุกด้านตั้งแต่ต้นจนจบ เริ่มโดยเขียนถึงภูมิหลังทางด้านภูมิ-ประวัติศาสตร์ของเวียดนาม ทั้งนี้รวมทั้ง

ด้านประชากร การศึกษา สังคมและวัฒนธรรม บทสำคัญเห็นจะเป็นบทที่ ๖ ด้วยเรื่องเศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ และในตอนท้ายได้ให้ข้อสังเกตและข้อคิดความเห็นต่าง ๆ เอาไว้ด้วย นับว่าเป็นงานแบบฉบับตามอย่างการเขียนหนังสือตำราของนักวิชาการอเมริกันอย่างไรอย่างนั้น

3. *เมื่อเวียดนามปฏิรูป* เขียนโดย รัญญาทิพย์ ศรีพนา (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว., 2541) หนังสือเล่มนี้แม้จะเป็นการรวมบทความที่เขียนขึ้นต่างวาระ แต่ก็มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองและเศรษฐกิจสังคมของเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1986 แต่ละบทสั้น ๆ จำนวนมากเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้มองเห็นภาพที่เคลื่อนไหวของเวียดนามได้ดี นอกจากนี้ในส่วนท้ายที่ว่าด้วยเรื่องไทยกับเวียดนามทำให้เราได้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ด้านการต่างประเทศ การค้า และการลงทุนของไทยในเวียดนาม ตลอดจนกระทั่งโอกาสของนักธุรกิจไทยในตลาดเวียดนาม ข้อมูลเหล่านี้ว่ามีประโยชน์ในเชิงปฏิบัติทางเศรษฐกิจไม่น้อยโดยเฉพาะต่อฝ่ายไทย ในประเด็นหลังนี้ยังมียานวิจัยของรัญญาทิพย์ ร่วมกับคนอื่น ๆ อีก ผู้สนใจควรติดตามดูจากเรื่อง *การค้าไทย-อินโดจีน* (สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535)

4. *ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม* เขียนโดย เชิดเกียรติ อัดถาก (สกว. และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2540) เดิมเป็นสารนิพนธ์ปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร (พ.ศ. 2532) (สกว. และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์นำไปตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2540 โดยมีได้แจ้งตามธรรมเนียมต่อมหาวิทยาลัยศิลปากร และอ้างไว้ในคำนำว่าเป็นวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วย) หนังสือนี้มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนามระหว่าง ค.ศ. 1925-1945 ซึ่งเป็นช่วงแรกของการปฏิวัติเวียดนามขับไล่จักรวรรดินิยมฝรั่งเศสเพื่อปลดแอกลัทธิอาณานิคม

อย่างไรก็ตามงานที่จะเกี่ยวข้องกับบทความนี้ของผู้เขียนมากกว่า คืองานวิทยานิพนธ์ของเชิดเกียรติ เรื่อง *ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และนโยบายต่างประเทศของเวียดนามภายหลังการประชุมสมัชชาพรรคคอม-*

มวินิสต์ครั้งที่ 6 (ค.ศ. 1986) ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขา การระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พ.ศ. 2536) ถึงแม้ว่างานนี้จะมีจุดสำคัญอยู่ที่เหตุการณ์เพียงปีเดียว (ค.ศ. 1986) แต่ก็ก็เป็นปีที่สำคัญสำหรับประวัติศาสตร์เวียดนามยุคใหม่ เพราะเป็นจุด หัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของ เวียดนามอย่างยิ่งใหญ่ โดยจะมีผลอย่างกว้างไกลต่อไปอีกนาน และถึงแม้ว่า งานนี้จะเป็นการมองโดยอิทธิพลของเอกสารข้อมูลจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่ต่างจากงานชิ้นอื่น ๆ โดยมากที่เขียนเกี่ยวกับเวียดนามจากฝ่ายนักวิชาการ ไทย ก็ถือได้ว่าเชิดเกียรติได้เลือกจุดเน้นของการวิจัยได้ดี ทำให้เห็นช่วงตอน หนึ่งในประวัติศาสตร์และสังคมเวียดนามที่ผู้นำจะต้องตัดสินใจนำพาประเทศไป สู่การเปลี่ยนแปลง ในภาวะดังนี้มี ความขัดแย้งภายในและปัจจัยภายนอกเข้ามา กัดต่อนการเมืองของเวียดนามไม่น้อย สิ่งที่ทำลายเวียดนามในยุคปัจจุบันก็คือ ความพยายามที่จะดำรงความเป็นสังคมนิยมไว้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจของโลกและของตัวเอง สิ่ง que ผู้นำเวียดนามจะต้องทำงานเพิ่มขึ้น ก็คือ การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตและการค้าอีกด้านหนึ่งกับประเทศเสรีนิยม ซึ่ง เวียดนามแทบจะไม่มีประสบการณ์มาก่อน ความล่มสลายของโลกสังคมนิยมที่ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กลายเป็นความกดดันต่อการเมืองของเวียดนามเป็นอย่าง ยิ่ง

ผู้มีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องของการคอมมิวนิสต์เวียดนามก็อาจ จะดูเพิ่มเติม ได้อีกใน *The Indochinese Communist Party in French Cochinchina, 1936-1940* เป็นงานวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ สูด จอน-เจดลิน (School of Oriental and African Studies, University of London, 1995) ทั้งนี้ยังอาจมีงานอื่น ๆ หลายเรื่อง จากผู้เขียนคนเดียวกัน

มีงานหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่ควรกล่าวถึงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของคอมมิวนิสต์เวียดนามในช่วง ค.ศ. 1975-1991 แต่งานนี้มีขอบเขต ครอบคลุมทั้งอินโดจีน เวียดนามจึงเป็นส่วนหนึ่งในหนังสือเล่มนี้ หนังสือที่กล่าว ถึงอยู่ก็คือ *อินโดจีนภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์: ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ตั้งแต่ ค.ศ. 1975-1991* เขียนโดย ชีระ นุชเปียม (สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาล-

ลงกรรมหาวิทยาลัย, 2534)

ผู้ที่ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของสังคมนิยมเวียดนาม นอกจากธีระ นุชเปี่ยมแล้ว ยังมีงานเขียนทั้งวิทยานิพนธ์และบทความเป็นภาษาอังกฤษหลายชิ้นของ ทวีพร วาสกุล ตัวอย่างงานบทความชิ้นหนึ่งคือ *Politics of reform of state institutions in the post-socialist era* ในหนังสือรวมบทความเรื่อง *Vietnam Assessment, Creating a Sound Investment Climate* (Institute of Southeast Asian Studies, Singapore, 1996) งานของเธอ เน้นหนักที่นโยบายการปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงภายในพรรค ทำให้มองเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและนิติบัญญัติของสังคมนิยมเวียดนามยุคหลัง ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา

นอกจากนี้แล้วยังมีงานยุคแรก ๆ ที่ควรกล่าวถึงอีกเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับเวียดนาม งานของโกสุเมธ สายจันทร์ เรื่อง *จักรวรรดินิยมกับการปฏิวัติสังคมนิยมเวียดนาม* (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2532) วิเคราะห์ได้ชัดเจนถึงการเปลี่ยนแปลงของเวียดนามโดยการบีบจากความสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ต้องถือว่างานนี้บุกเบิกและมีความตื่นตัวเกี่ยวกับเวียดนามในสังคมไทยก่อนใครอื่น ต่อมายังมีงานของภูวดล ทรงประเสริฐ เรื่อง *อินโดจีนในคริสต์ศตวรรษที่ 20* (สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2535) ซึ่งมีแนววิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ในบรรดางานทั้งหลาย

มีงานจำนวนมากแนวรัฐศาสตร์การทูตที่ศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนาม ผู้เขียนจะขอจดไม่กล่าวถึง ณ ที่นี้ เพราะส่วนใหญ่มักจะเป็นการมองจากสายตาของฝ่ายไทยที่สืบค้นข้อมูลจากฝรั่งมากกว่า หรือไม่ก็เน้นหนักเรื่องการทูตจนเกินไป

ความจริงผู้เขียนไม่เคยเขียนอะไรเกี่ยวกับเวียดนามยุคใหม่เลย เนื่องจากถนัดไปในด้านประวัติศาสตร์มากกว่า แต่เนื่องจากการปฏิรูปเศรษฐกิจของเวียดนามตั้งแต่ ค.ศ. 1986 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันกลายเป็นประเด็นสำคัญของการศึกษาหรือการจับตามองดูเวียดนามว่าจะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงและจะสามารถบริหารระบบสังคมนิยมยุคใหม่ได้อย่างไรภายใต้การเปิดตลาดเสรี รวมทั้งการคบค้ากับโลกเสรีอย่างเปิดกว้าง นี่จึงทำให้ผู้เขียนคิดว่าในฐานะนักประ-

วัดิศาสตร์น่าจะลองเข้ามาศึกษาดู อย่างน้อยการวิเคราะห์ของผู้เขียนซึ่งเป็นแนวประวัติศาสตร์จะช่วยสร้างมิติเพิ่มขึ้นมาในกลุ่มนักวิชาการสังคมศาสตร์ได้บ้าง

ในบทความนี้ผู้เขียนจะไม่จับเอาข้อมูลข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดมาตั้งเป็นประเด็นหลักเพราะจะทำให้บทความยาวยืดออกไปโดยไม่จำเป็น แต่ผู้เขียนจะตั้งประเด็นเป็นคำถามและจะพยายามหาคำตอบเจาะลึกลงไปภายใต้การศึกษาดูจากข้อมูลภายในของเวียดนาม ทั้งนี้เพื่อที่จะชี้ว่าจริง ๆ แล้วเวียดนามมองดูการพัฒนาของตนเองในยุคหลังอย่างไร และมีแนวความคิดต่อตนเองและโลกสากลในเชิงใด สุดท้ายผู้เขียนจะพยายามสรุปวิเคราะห์โดยอาศัยการดูจากแง่มุมทางประวัติศาสตร์ของเวียดนามเพื่อที่จะทดลองชี้ว่าการปฏิรูปของเวียดนามได้ประสบความสำเร็จในแนวทางใด หรือได้มีปัญหาคือจากัดในด้านใดบ้าง และต่อสิ่งเหล่านี้เวียดนามเตรียมการไว้รองรับอย่างไร หรือมีนโยบายอย่างไรบ้างเท่าที่ปรากฏออกมา

-1-

ความหมายของการปฏิรูป (โดยเหมย) ของเวียดนามในปี ค.ศ. 1986 คืออะไร นโยบายการเปลี่ยนแปลงนี้คิดจากอะไร มีอิทธิพลจากทางใด เป้าหมายอยู่ที่อะไร และมีปรัชญาเบื้องหลังอย่างไร

ดูเหมือนว่าการอธิบายของหวอจี้ก ซึ่งปัจจุบันอยู่ในคณะกรรมการธิการฝ่ายบริหารกลางของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม (เป็นผู้เขียนหนังสือโดยรวมจากบทความหลายชิ้นเกี่ยวกับการปฏิรูป เขียนขึ้นในระหว่าง ค.ศ. 1987-1988) บางตอนในหนังสือของเขาทำให้เราเข้าใจการตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงได้เริ่มขึ้นจากการระดมความคิดของฝ่ายบริหารพรรคส่วนกลาง ในการประชุมของคณะกรรมการบริหารส่วนกลางของพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 3 (สมัยชาติที่ 6) เขาเน้นหัวใจของโดยเหมยว่า

“เปลี่ยนแปลงกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากรากฐานรัฐกิจเป็นระบบ
ปลดปล่อยจิตใจในรัฐสังคมนิยม ปฏิรูปการบริหารของรัฐด้านเศรษฐกิจ” นี้
คือ ข้อความที่สำคัญที่สุด เป็นเครื่องแสดงถึงการพัฒนาก้าวใหม่

งานด้านการปกครองและการบริหารเศรษฐกิจของพรรคและบ้านเมืองของเรา สร้างพื้นฐานสำหรับรูปแบบของกลไกใหม่ในการบริหารเศรษฐกิจตามข้อตกลงในการประชุมใหญ่ครั้งที่ 6 ของพรรค”

(Vo Chi Cong, 1989, p. 5)

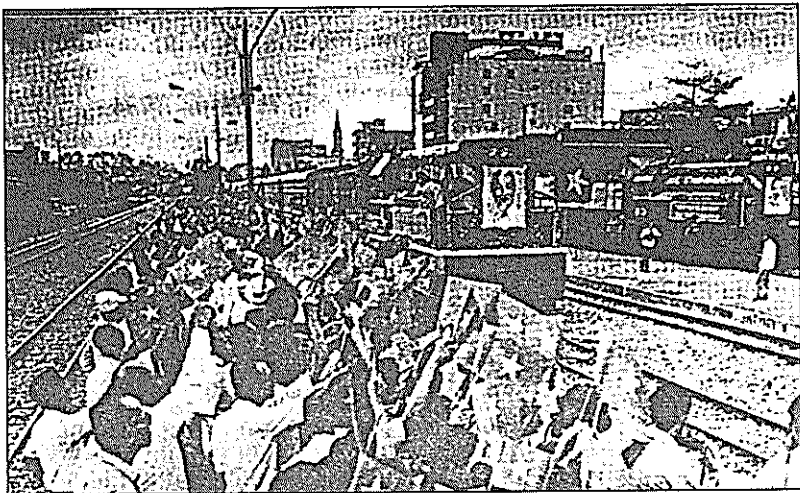
ดังนั้นการปฏิรูปเศรษฐกิจหรือโดยเหมยก็คือการทำให้เกิดระบบปลดปล่อยธุรกิจในประเทศสังคมนิยม โดยการปฏิรูปการบริหารของรัฐบาลด้านเศรษฐกิจ (hach toan kinh doanh xa hoi chu nghia, doi moi quan ly nha nuoc ve kinh te) หรือที่ในโลกตะวันตกเรียกว่า “Market Socialism” หรือ “Market-Oriented Economy”

นับเป็นเวลานานตั้งแต่ ค.ศ. 1975 ที่เวียดนามเริ่มต้นสร้างชาติของตนเองขึ้นใหม่ พร้อมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ (รายละเอียดโปรดดูใน เขียน ชีระวิทย์, 2542, หน้า 86-89) ภายใต้อุดมการณ์ที่ยึดมั่นมาจากโฮจิมินห์ (โฮจิมินห์) นั่นคือ “ทำนุปรชชนให้จีมิงเป็นอนุทาทรรณแห่งจิตวิญญาณเอิสรภาพ (do lap tu chu) ฟิงพากำล้งตนเอง (tu luc tu cuong) เปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์ (doi moi va sang tao)” (จาก Do Muoi ในหนังสือพิมพ์ *Nhan Dan*, May 20, 1995, p. 1) คำว่า เปลี่ยนแปลง หรือ โดยเหมย (doi moi) ในที่นี้ถูกใช้โดยโต้เมื่อ

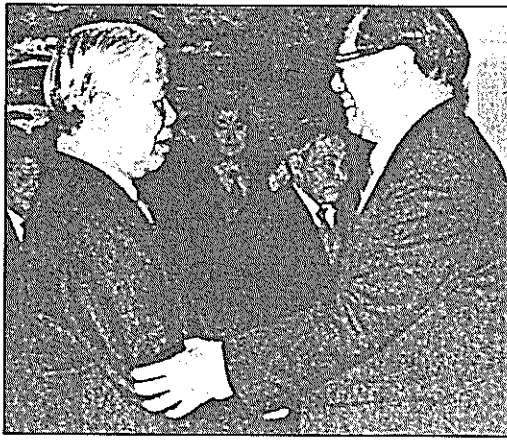
โฮจิมิงอยู่ท่ามกลางมวลชนที่ Tay Bac ปี 1959

ประธานและเลขาธิการพรรค เพื่อเรียกจิตวิญญาณของโฮจิมิง ในการประชุม คณะกรรมการบริหารส่วนกลางของพรรค ครั้งที่ 7 (สมัยชาติที่ 7) ได้มีการ ทบทวนอุดมการณ์ของโฮจิมิงอีก และมีข้อตกลงให้พรรคทบทวนคึกษาวิจัยแนว คิดของโฮจิมิงให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อนำมาปรับใช้ให้เข้ากับขบวนการปฏิรูป เศรษฐกิจโดยเหมาในปัจจุบัน (Nguyen Khanh Bat, 1988 pp. 13-14)

ขบวนรถไฟของพวกทหารเวียดนามเคลื่อนเข้าสู่ไซ่งอน
พร้อมกับการต้อนรับของประชาชนเวียดนามใต้

ในช่วงเวลาอันนานจาก ค.ศ. 1975 ถึง 1986 พร้อมกับอุดมการณ์ดังกล่าว เวียดนามต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโลกโลกาภิวัตน์อย่างใหญ่หลวง เกินกว่าประสบการณ์ของเวียดนามในประวัติศาสตร์จะรับได้ ไม่ว่าจะเป็นการ เปลี่ยนแปลงในรัสเซีย ยุโรปตะวันออก ซึ่งเวียดนามได้อาศัยติดต่อดำขาย แลกเปลี่ยนความรู้และรับความช่วยเหลือในค่ายสังคมนิยมมาตลอด การ เปลี่ยนแปลงของจีนมาสู่นโยบายของเติ้งเซี่ยวผิง “หนึ่งประเทศ สองระบบ” ทำให้เวียดนามต้องหันมาทบทวนนโยบายเศรษฐกิจที่ดำเนินการโดยรัฐของตน เองอย่างมาก แม้ว่าจีนจะไม่ได้เป็นมิตรกับเวียดนามนัก แต่เวียดนามก็มักจะ

ได้เมื่อยกับเจียงเจ๋อหมิง

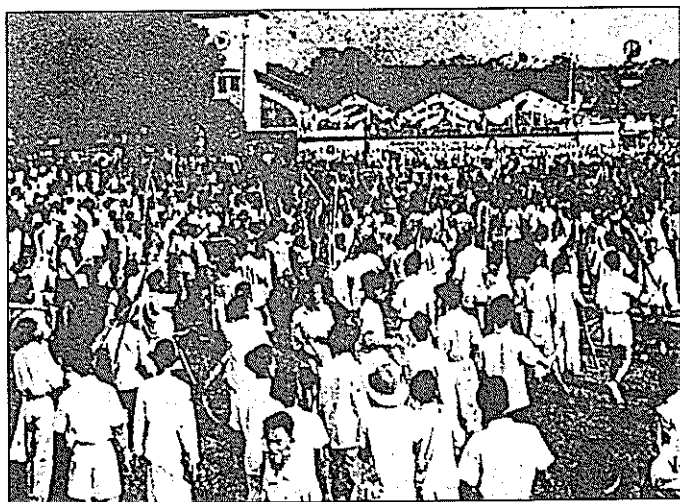
ต้องมองดูความเคลื่อนไหวของจีนอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามปัจจุบันตลาดหนังสือของเวียดนามมุ่งไปสู่การศึกษาการปฏิรูปเศรษฐกิจของจีนและแนวคิดทางเศรษฐกิจของจุหลิงจีที่ประสบความสำเร็จทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง

ปัจจุบันจีนกับเวียดนามก็มีความสัมพันธ์ทางการทูตและการค้า ความขัดแย้งในอดีต ได้ถูกขจัดให้สิ้นสุดลงไป นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 เมื่อได้เมื่อยเดินทางไปเยือนจีน ถือเป็นการกระชับมิตรครั้งสำคัญสำหรับเวียดนามกับประเทศมหาอำนาจอย่างจีน และเมื่อต้นเดือนเมษายน ปี 2000 นี้เอง นางเติ่งหมั่น ประธานประชุมสมัชชาแห่งชาติ ผู้วางแผนเศรษฐกิจคนสำคัญของเวียดนามได้เดินทางเข้าพบประธานเจียงเจ๋อหมิง เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์กลางของจีน เปิดการเจรจาแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ที่ถือว่าจีนกับเวียดนามได้ทำข้อตกลงต่าง ๆ ปิดฉากความขัดแย้งเนื่องจากเส้นพรมแดนทางตอนเหนือของเวียดนามและเวียดนามได้แสดงความเป็นมิตรกับจีนโดยถือว่าจีนเป็นประเทศเดียว (One China) ได้หันเป็นส่วนหนึ่งของจีนซึ่งได้สร้างความพึงพอใจกับจีนอย่างมาก (*Viet Nam News*, April 6, 2000, p. 1)

นอกจากจีนซึ่งอยู่ในค่ายสังคมนิยมแล้ว ความสัมพันธ์ของรัสเซียกับเวียดนามในระยะหลังเริ่มกลับมาร่วมมือใกล้ชิดกันอีก สำหรับรัสเซียแล้ว

เวียดนามถือว่าเป็นมหาอำนาจที่มีความสำคัญต่อเวียดนามมาก เพราะในอดีต 40 ปีที่ผ่านมา รัสเซียไม่ได้เพียงแต่ให้ความช่วยเหลือเวียดนาม แต่ยังเป็นคู่ลงทุนที่สำคัญอยู่ในธุรกิจ Vietsovpetro ซึ่งส่วนลงทุนของรัสเซียมีถึง 750 พันล้าน US\$ ธุรกิจนี้ทำให้เวียดนามสามารถมีน้ำมันใช้ในการกิจการอุตสาหกรรมภายในประเทศของตนเอง และยังเป็นประเทศผู้ส่งน้ำมันออกด้วย ส่วนรัสเซียก็กลายเป็นประเทศที่มีอันดับการลงทุนมากที่สุดในเวียดนาม (R. Khamidulin, 1996, p. 342)

ที่น่าทึ่งสำหรับเวียดนามก็คือ ในยุคโลกาภิวัตน์เวียดนามจำต้องลืมอดีต กลับหันมาจับมือกับศัตรูใหญ่ในอดีตทั้งฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา กับฝรั่งเศส เวียดนามเริ่มมีความสัมพันธ์ตั้งแต่ปี 1991 และอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ฝรั่งเศสเป็นผู้ร่วมลงทุนกับเวียดนามอยู่ในอันดับ 5 รองจากสิงคโปร์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน (Gilles D' Humières, 1996, p. 352) ส่วนด้านความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นมหาอำนาจใหญ่ที่สุดของโลก ในที่สุดก็กลับมาเวียดนามอีกในปี 1995 นับจากปี 1996 สหรัฐมีนโยบายที่แน่วแน่ในเวียดนาม การเจรจาตกลงกันในการเปิดความสัมพันธ์ทางการค้าและการทูต

วันประกาศสู่อเมริกาทั่วประเทศ (19-3-1950)

ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันนับจากปี 1995 เป็นต้นมา การค้าระหว่างเวียดนามกับสหรัฐก็เพิ่มขึ้นตามลำดับ ถึงแม้ว่ายังอยู่ในปริมาณน้อยอยู่ก็ตาม สหรัฐยังมีแนวโน้มจะมองเวียดนามในฐานะเป็นกลุ่มของ ASEAN ด้วย นอกจากการมองโดยแยกเป็นประเทศอิสระแล้ว ดังนั้นสหรัฐจึงมีนโยบายที่จะให้องค์กร OPIC (Overseas Private Investment Corporation) และธนาคาร EXIM (Export-Import Bank) เข้ามามีบทบาทเป็นฐานของการค้าและการขยายการลงทุนของสหรัฐอเมริกาในเวียดนามต่อไป (Desaix Anderson, 1996, pp. 358-362)

คงจะไม่ต้องกล่าวถึงความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในความสัมพันธ์กับต่างประเทศกลุ่มแรก ๆ ที่เข้าไปลงทุนในเวียดนาม ซึ่งประกอบด้วยญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศนิกซ์สันมีเกาหลีใต้ ไต้หวัน และสิงคโปร์ ปัจจุบันกลายเป็นประเทศที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจต่อเวียดนาม ทุกประเทศเหล่านี้ในปัจจุบันเตรียมการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจอย่างมีความกระตือรือร้น และเป็นไปในทางรักษาสถาปัตยกรรมซึ่งกันและกันมากกว่าแต่ก่อน หลังจากปี 1986 นโยบายโดยเหมาใน 14 ปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดนักธุรกิจเวียดนามซึ่งสามารถทำการสะสมทุนขึ้น ศักยภาพนี้จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในเวียดนาม โดยสร้างดุลยภาพให้ดีขึ้นสำหรับเวียดนาม แนวโน้มดังกล่าวเห็นได้จากทัศนะของสิงคโปร์ต่อความสัมพันธ์กับเวียดนาม ต้องการจะเข้าไปร่วมกิจกรรมทางเศรษฐกิจน้ำมันและการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน (infrastructure) กับเวียดนาม จึงให้ข้อแลกเปลี่ยนโดยสนับสนุนให้นักธุรกิจเวียดนามเข้าไปลงทุนทำการค้าในสิงคโปร์ได้ ในการนี้สิงคโปร์ก็หวังพึ่งผลิตผลทางด้านอาหารและสินค้าอุปโภคบริโภคจากเวียดนามด้วย (Leon Khor, 1996, pp. 354-355)

ในบรรดาประเทศตะวันตกและเอเชียก่อนไปทางตะวันตกที่เปิดความสัมพันธ์กับเวียดนาม จะเห็นว่ามีหลายประเทศที่มองเห็นศักยภาพของเวียดนามและให้ความสำคัญต่อการลงทุนในเวียดนาม ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าประเทศเหล่านี้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ หรือบางกลุ่มก็เริ่มต้นที่จะแสดงพลังในอนาคตอย่างเห็นได้ชัด ประเทศเหล่านี้คือกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย สวิสเซอร์แลนด์

อิสราเอล อิหร่าน และอินเดีย Uri Halfon เอกอัครราชทูตอิสราเอลประจำเวียดนาม ได้กล่าวถึงเวียดนามอย่างน่าสนใจดังนี้

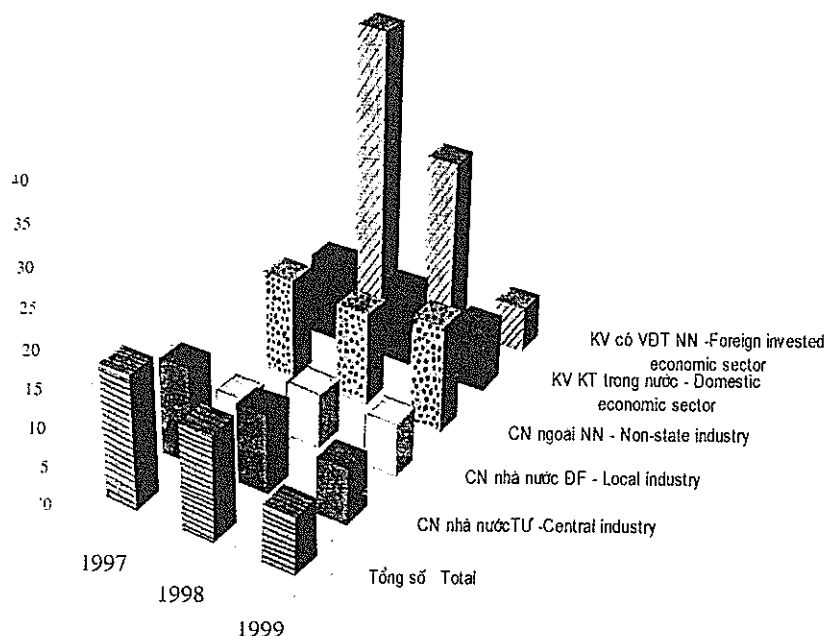
“หลังจากครึ่งศตวรรษแห่งสงครามและความยากจนได้ผ่านพ้นไป ปัจจุบันเวียดนามเริ่มแสดงอนาคตอันสดใส เวียดนามสามารถเป็นประเทศที่มีศักยภาพอย่างใหญ่ยิ่งด้วยจำนวนพลแรงงาน และทรัพยากรธรรมชาติที่รุ่มรวย ทั้งนี้ทั้ง ๆ ที่มีวิกฤตทางเศรษฐกิจ ยากจน และขาดแคลนเศรษฐกิจโครงสร้างพื้นฐาน เวียดนามเริ่มต้นโครงการที่มีมาตรการกระตุ้นการเพิ่มผลผลิตด้านอาหารและสินค้าอุปโภค มาตรการนี้เป็นที่รู้จักนโยบาย ‘โดยเหมย’ (การปรับเปลี่ยน) ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 1986 และได้เปลี่ยนแปลงเวียดนามจากเศรษฐกิจรวมศูนย์ไปเป็นเศรษฐกิจโน้มนำโดยการตลาด”

(Uri Halfon, 1996, p. 371)

Halfon ได้ชี้ให้เห็นว่าภายหลังการเปิดความสัมพันธ์กับสหรัฐ การเข้าเป็นสมาชิก องค์การ ASEAN การขอเข้าไปร่วมมือทางเศรษฐกิจกับ EU ทั้งหมดนี้คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ การลงทุนได้หลั่งไหลเข้าไปในเวียดนามอย่างน่าทึ่ง ในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา IMF, WB หรือธนาคารโลก, รัฐบาลต่างชาติต่าง ๆ, และภาคธุรกิจเอกชน รวมกันแล้วมีเงินที่จะให้สำหรับการลงทุนที่เวียดนามถึง 15 พันล้าน US\$ ในจำนวนราว 1,500 โครงการ แต่เนื่องจากเวียดนามเองยังไม่พร้อมสำหรับก้อนเงินการลงทุนนี้ จึงทำให้ได้ส่วนการลงทุนไปในขั้นต้นเพียง 20% แม้กระนั้นก็ตามในข้อจำกัดนี้เวียดนามก็สามารถขยายตัวทางเศรษฐกิจได้โดยอาศัยการลงทุนทางตรงของต่างประเทศ ซึ่งช่วยทำให้เกิดโรงงานจำนวนมาก มีการริเริ่มโครงการปรับปรุงด้านการคมนาคมที่เข้ามาโดยความช่วยเหลือของต่างประเทศ และเวียดนามเริ่มได้ตลาดการส่งออกสินค้าผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มากขึ้น ดังนั้นเศรษฐกิจเวียดนามจึงอยู่ในสภาพการฟื้นฟูขึ้นมาอย่างเห็นได้ชัด (Uri Halfon, 1996, pp. 371-372)

สิ่งที่เว้นไม่ได้ที่จะต้องกล่าวถึงก็คือการสร้างความสัมพันธ์ของเวียดนาม

TỐC ĐỘ TĂNG GTSX CÔNG NGHIỆP QUA CÁC NĂM (%)
(NĂM BÁO CÁO SO NĂM TRƯỚC)
INCREASE RATE OF GROSS INDUSTRIAL OUTPUT BY THE YEARS (%)
(REPORT YEAR COMPARED WITH PREVIOUS YEAR)

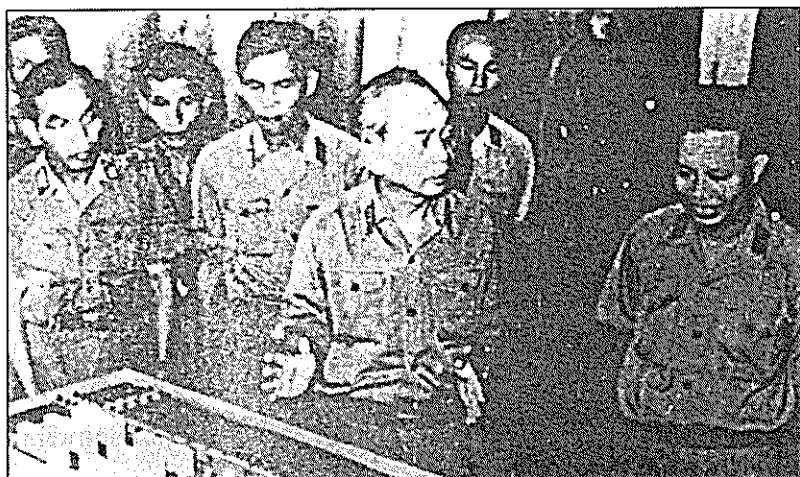

กับกลุ่มประเทศอาเซียนในปี 1995 ซึ่งเริ่มต้นพร้อมกับการเปิดความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาและการกระชับมิตรกับจีนในปีเดียวกัน ถือได้ว่าเป็นก้าวที่สำคัญสำหรับเวียดนามอย่างยิ่ง เป็นจุดที่ทำให้โลกยอมรับเวียดนามมากขึ้น (Tran Duc Luong, 1996, pp. 16-17; *Vitnam 1998-1999*, 1999, pp. 103-149) ความสัมพันธ์อันดีกับลาวที่ถูกรักษามาอย่างดีโดยตลอด และการปรับความสัมพันธ์กับกัมพูชา สนับสนุนลาว กัมพูชา และพม่าให้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ยิ่งทำให้ภาพพจน์ของเวียดนามดูดียิ่งขึ้น (Le Ba Thuyen, 1996, p. 326) นอกจากนี้เวียดนามยังสนับสนุนโครงการที่จะพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงในเขตนานาชาติ

เพื่อเปิดเส้นทางถนนและรถไฟข้ามเอเชีย อันจะทำให้เกิดการพัฒนาศรษฐกิจ
ในเขตประเทศลุ่มแม่น้ำโขงขึ้น (Cheah Sam Kip, 1996, p. 364)

ผู้เขียนคิดว่าสิ่งที่เวียดนามเร่งทำมากในนโยบายการทูตช่วงทศวรรษ
สุดท้ายของศตวรรษที่ 20 คือแรงผลักดันของเวียดนามจากนโยบายโดยเหมา
และการมองหาความสำเร็จจากความสัมพันธ์กับต่างประเทศซึ่งเกี่ยวข้องกับการ
พัฒนาศรษฐกิจของเวียดนามอย่างมาก ทั้งนี้ เพราะเวียดนามมีหลักชัยของวาระ
ครบ 50 ปี แห่งการประกาศเอกราชครั้งแรกของเวียดนามหลังขับไล่ฝรั่งเศส
ออกไปได้ ปี 1995 เวียดนามเดินเข้าเส้นชัยในการฉลอง 50 ปีดังกล่าวก่อน
การฉลอง 50 ปีของสังคมนิยมจีนในปี 1999 ทั้งสังคมนิยมเวียดนามกับจีน
กำลังมีผละกำลังใจอย่างยี่ในความสำเร็จทางเศรษฐกิจกลยุทธ์การตลาดของตน
สำหรับเวียดนามกำลังจะเริ่มต้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม 5 ปี ฉบับใหม่ในปี
1996 ซึ่งถือว่าเป็นปีที่สำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมของเวียดนามอีกก้าวหนึ่ง
(Vo Van Kiet, 1996, p. 339) โดยต่อจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ในช่วง
ค.ศ. 1991-1995 (ดู Nguyen Duy Xuong, 1990. pp. 67-72)

ถ้าเช่นนั้นปัญหาเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองสังคมนิยมของเวียดนาม

หวอเหงวียนซำบ (โวเหงียนเกียบ) กับกลุ่มผู้นำทางทหารที่หวิญฝู

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2542-พฤษภาคม 2543

หน้าปกหนังสือเรื่องขบวนการของ
ลัทธิอาณานิคมฝรั่งเศส พิมพ์ใน
ปารีสปี 1925 เขียนโดย Nguyen
Ai Quoc นามปากกาของโฮจิมิง

โฮจิมิงหรือเหงวียนอายกิวออก
หนังสือพิมพ์ระหว่างปี 1922-1924 ที่
ฝรั่งเศส เพื่อชี้ให้เห็นถึงการกดขี่คน
เวียดนามโดยลัทธิอาณานิคมของฝรั่งเศส

จะถูกตีความใหม่หรือเกิดปัญหาอย่างไรในระบบ “สังคมนิยมการตลาด” นี้จะ
สะท้อนความคิดเบื้องต้นและปรัชญาเบื้องหลังของโดยเหมาเจ๋อตงได้อย่างไรดี

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าผู้สร้างความแข็งแกร่งให้กับอุดมการณ์สังคมนิยม
เวียดนาม คนสำคัญที่สุดคือโฮจิมิง (1890-1969) ผู้มีประสบการณ์ชีวิตในการ
ต่อสู้สงครามอย่างโชกโชน ผู้มีความรักชาติอย่างหาที่เปรียบมิได้ และสุดท้าย
คือผู้มีอุดมการณ์ยึดมั่นในมวลชน (nhan dan) อย่างเหนียวแน่น ชั่วชีวิตของ
เขา เขาต่อสู้เพื่อ 3 สิ่งเท่านั้น คือ ชาติ มวลชน และสังคมนิยม ดังความ
ตอนหนึ่งในพินัยกรรมของเขาว่าด้วย “เรื่องส่วนตัว” เขียนไว้ว่า

“ตลอดชีวิตของผม ผมได้รับใช้บ้านเกิดเมืองนอน การปฏิวัติ

และประชาชน ด้วยสุดใจสุดกำลังของผม ถ้าหากว่าผมจะต้องจากโลกนี้ไปเดี๋ยวนี้ ผมก็ไม่มีอะไรจะเสียใจอีกแล้ว นอกเสียจากว่าเสียใจที่ไม่สามารถรับใช้ได้อีกต่อไปและให้มากยิ่งขึ้น”

(President Ho Chi Minh's Testament, 1994, p. 7)

ด้วยความเสียสละและความเป็นผู้นำวีรบุรุษเยี่ยงโฮจิมินห์ ทำให้พรรคและกองทัพ ประชาชนเวียดนามยึดถือรูปเคารพและอุดมการณ์ของเขามาอย่างต่อเนื่อง ด้วยความรักอย่างสุดซึ้งต่อโฮจิมินห์ ทำให้กลุ่มผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ถึงกับยอมเผินความประสงค์แท้จริงของโฮจิมินห์ ที่ขอให้จัดการเผาศพของเขาและแบ่งอังคารเป็น 3 ส่วน โดยให้ไปไว้ยัง 3 แห่ง คือ ที่เวียดนามเหนือ เวียดนามกลาง และเวียดนามใต้ พวกเขากลับรักษาศพและเก็บไว้ในที่อัครฐานกลางกรุงฮานอย ซึ่งตรงข้ามกับบุคลิกภาพของโฮจิมินห์ผู้รักการดำเนินชีวิตอย่างสมถะเรียบง่าย ไม่สิ้นเปลือง เคียงบาเคียงไหล่มวลชน เมื่อข้อเท็จจริงได้ถูกเปิดเผยขึ้นในปีที่ 20 หลังการตายของโฮจิมินห์ การกระทำด้วยความรักและห่วงหาเนนี้กลายเป็นข้อกั้นขวางแคลงใจของประชาชนเวียดนามในตอนกลางและตอนใต้ต่อชาวเวียดนามเหนือ ซึ่งทำให้กลายเป็นเรื่องขัดแย้งของภูมิภาคเมือง-การปกครองในเวียดนาม ประเทศที่มีความยาวยืดยาวถึง 1,650 กิโลเมตร

ที่จริงก็สมควรที่กลุ่มผู้นำร่วมรบร่วมสมัยกับโฮจิมินห์จะให้ความรักความนับถืออย่างสูงต่อเขา เพราะเขาเป็นบุคคลพิเศษจริง ๆ เป็นคนที่รอบรู้และมีประสบการณ์ทั้งด้านตะวันตกและตะวันออกอย่างดี เป็นคนที่มีวัฒนธรรมอารยธรรม และมีมนุษยธรรม ศีลธรรมจรรยา ซื่อสัตย์อดทน รู้จักประเทศและคนในประเทศของตนอย่างดี อาจกล่าวได้ว่างานและคำกล่าว รวมทั้งความคิดอุดมการณ์ของเขาสะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติของความเป็นผู้นำชั้นเลิศ (ดู Ho Chi Minh Toan Tap) แม้ว่าในแนวประสบการณ์และความคิดของเขามีลัทธิมาร์กซ์-เลนิน เป็นหลักวิเคราะห์ในทฤษฎีการปฏิวัติสากลและของเวียดนามก็ตาม แต่แท้จริงเขาก็เป็นผู้รู้จักวิเคราะห์แนวทางประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์เวียดนามและลัทธิอาณานิคมจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส-ญี่ปุ่น-อเมริกัน ทำให้เขาคือนักชาตินิยมที่เหนียวแน่น รากฐานนี้จึงเป็นปัจจัยที่สร้างความคิดแนวอิสราภาพ

(doc lap) และเสรีภาพ (tu do) ขึ้นในเส้นทางการปฏิวัติสังคมนิยมเวียดนาม

“Khong co gi qui hon doc lap tu do”

“ไม่มีอะไรมีคุณค่าเกินกว่าอิสรภาพเสรีภาพ”

คือคำกล่าวที่มีชื่อเสียงก้องโลกของโฮจิมิง และคำกล่าวนี้ไม่ได้ออกมาจากปากของความคิดที่ไร้ทิศทาง ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โฮจิมิงได้เขียนไว้แล้วว่า “เราจะค้นพบเสรีภาพของเราได้ในลัทธิสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์” (อ้างจาก Pham Van Dong, 1999, pp. 39-40)

ต่อจากโฮจิมิง ผัมวันโด่ง (ฟามวันดง) มาทำให้ทฤษฎีสังคมนิยมของเวียดนามชัดเจนยิ่งขึ้นว่า “อิสรภาพของประเทศมีความเกี่ยวข้องกับแนว

ผัมวันโด่ง

คิดสังคมนิยมและลัทธิสังคมนิยมในตัวของมันเอง จากการปฏิวัติประชาธิปไตยของประชาชนมุ่งสู่การปฏิวัติสังคมนิยม นั่นคือเส้นทางการปฏิวัติแห่งชาติ” (Pham Van Dong, 1999, p. 41) เพราะฉะนั้นทั้งอิสรภาพและเสรีภาพอยู่ในแนวทางการปฏิวัติสังคมนิยมของเวียดนาม การปฏิวัติสังคมนิยมของเวียดนามไม่ได้มีแนวทางต่อต้านประชาธิปไตย แต่ต่อต้านลัทธิอาณานิคมและจักรวรรดินิยม นี่คือการแตกต่างระหว่างลัทธิสังคมนิยมรัสเซียกับเวียดนาม (Ho Chi Minh Toan Tap, 1987, pp. 499-500) ลัทธิสังคมนิยมของเวียดนามมีเป้าหมายสูงสุดซึ่งกำหนดอย่างมุ่งมั่นอยู่ที่การรวมชาติ (thong nhat) และการปลดปล่อยประชาชนจากการครอบงำของมหาอำนาจ (de quoc) โหจิมิงคือผู้กล่าวว่านี่คือเสรีภาพหรือประชาธิปไตย (dan chu) ของมวลชนอันจะต้องทำให้เข้มแข็งพัฒนาขึ้น (Ho Chi Minh Toan Tap, 1987, pp. 520-521)

อาจกล่าวได้ว่าผู้นำคอมมิวนิสต์เวียดนามอีกคนหนึ่งที่มีงานเขียนด้านการอธิบายทฤษฎีการปฏิวัติสังคมนิยมเวียดนามอย่างสำคัญคือ เจื่องจิง (เจื่องจิงห์) เขาคือผู้วางรากฐานแนวคิดสังคมนิยมลัทธิมาร์กซ์-เลนินอย่างเข้มแข็ง ผู้มองเห็นเป้าหมายอันชัดเจนของการต่อสู้ของมวลชน เพื่อขับไล่ลัทธิอาณานิคมจักรวรรดินิยมทุกรูปแบบ เขาเขียนไว้ว่าหน้าที่ของเผด็จการประชาธิปไตยมวลชนในวิถีแห่งการปฏิวัติสังคมนิยมข้อหนึ่งก็คือ

“สร้าง เสริมแกร่ง ทำให้กองทัพเข้มแข็งโดยกำหนดที่จะจบดัยศัตรูทุกฝ่ายจากภายนอกซึ่งรุกรานก่อสงคราม และการต่อสู้นี้จะต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม อาณานิคม และลัทธิอาณานิคมรูปแบบใหม่”

(Truong Chinh, 1977, p. 613)

แนวคิดการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมของเวียดนามไม่ใช่การแข่งขันในเรื่องของ อำนาจการเมืองโลก (Socialism VS Capitalism) อย่างในรัสเซียหรือคอมมิวนิสต์สากล (Komintern) สำหรับเวียดนามได้นำมาใช้เพื่อต่อสู้ขับไล่อำนาจของจักรวรรดินิยมออกไป การขับไล่นี้ถือเป็นการต่อสู้ทางชนชั้นและเป็นการต่อสู้ของมวลชน “เพื่อสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ที่เป็น

เจื่องจิง

ประชาธิปไตยและเป็นของชาติ” เป้าหมายนี้จะผ่านการปฏิบัติไปสู่ขั้นเป็นสังคมนิยมทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และอุตสาหกรรม (Truong Chinh, 1977, p. 611) ทั้งนี้ทำให้เห็นชัดเจนว่าสำหรับแนวคิดสังคมนิยมของเวียดนามคือพัฒนาการต่อจากอิสรภาพเสรีภาพซึ่งจะต้องใช้การปฏิบัติของมวลชนโดยคือนำของพรรคและรัฐไปสู่ลัทธิสังคมนิยมสมบูรณ์แบบ

เลฮวน (เลดวน) นักทฤษฎีลัทธิมาร์กซ์-เลนิน คนสำคัญอีกคนหนึ่งในพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามที่ได้สาธยายทฤษฎีกับการจัดการบริหารการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไปสู่ลัทธิสังคมนิยมเวียดนามอย่างละเอียด เขาเป็นผู้นำหนึ่ง

เลชวัน

ที่ทำให้เรามองเห็นและเข้าใจความคิดสังคมนิยมเวียดนามได้ดี สอดคล้องกับ
แนวทางของโฮจิมิงและกลุ่มผู้นำยุคแรกคนอื่น ๆ

“ผู้เป็นสังคมนิยมคือผู้รักชาติอย่างแรงกล้า ผู้มีความรักอย่าง
ลึกซึ้งต่อคนร่วมชาติและร่วมพรรค มีความกล้าหาญอย่างไม่ท้อถอย มี
จิตวิญญาณอันทรหด มีความผูกพันอย่างดื่มด่ำต่ออิสรภาพ เสรีภาพ
เขาจะ ‘ยอมเสียสละทุกอย่างมากกว่ายอมสูญเสียชาติและต้องเป็นทาส’
เขา คือ ผู้เต็มไปด้วยวีรกรรมแห่งการปฏิบัติในการต่อสู้ปกป้องชาติ ไม่
เพียงเท่านั้น ยังเป็นผู้เริ่มสร้างสรรค์สังคมใหม่ ในขณะที่เดียวกันเขาคือ

ผู้ได้รับการยอมรับอย่างลุ่มลึกในทฤษฎีชนชั้นการมาชีพสากล”

(Le Duan, 1977, p. 242)

กลุ่มผู้นำคอมมิวนิสต์เวียดนามยุคแรกสามารถวิเคราะห์ได้ดีถึงขบวนการแตกต่างของลัทธิสังคมนิยมเวียดนามกับทฤษฎีของมาร์กซ์และเลนิน โดยเฉพาะเรื่องการไม่ผ่านประสบการณ์ลัทธิทุนนิยม ความอ่อนแอของสมาชิกพรรคในเชิงทฤษฎีและการจัดการด้านการบริหารการเมืองและเศรษฐกิจของรัฐเลขวานคือผู้ชี้ปัญหาเหล่านี้และแสดงความวิตกกังวลมากที่สุด เขาจึงไม่เพียงแต่มองดูรูปแบบของรัสเซียเท่านั้น เขาใช้ทัศนะหรือแนวคิดของเหมาตามแบบโฮจิมินห์ด้วย นั่นคือ รู้จักการวิพากษ์ตนเอง (ดู Victory of Marxism-Leninism creatively applied to the concrete conditions of our country, ใน Le Duan, 1977, pp. 89 -320) แต่อย่างไรก็ตาม เวียดนามก็มีความใกล้ชิดกับรัสเซียและกลุ่มคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก ประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ของเวียดนามคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้เป็นเช่นนั้น นับตั้งแต่ประสบการณ์เริ่มต้นของโฮจิมินห์ในขบวนการคอมมิวนิสต์แห่งชาติและคอมมิวนิสต์สากล (ดู Daniel Hémery, 1990, pp. 48-51; Ho Chi Minh, 1965)

ด้วยเหตุความใกล้ชิดนี้ทำให้แม้แต่เมื่อเวียดนามตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารเศรษฐกิจใหม่ (โดยเหมา) ก็ยังคิดค้นคำจากการใช้ของเลนิน “เศรษฐกิจใหม่” (tan kinh te) (Le Khoa, 1996, p. 309) (New Economic Policy เลนินคิดเมื่อปี 1918)

ผู้นำความคิดโดยเหมาที่สำคัญคือ เหวียนวันลิงและโด่เมื่อย สำหรับเหวียนวันลิง เขาคือผู้กำหนดแนวทางการปฏิรูปเศรษฐกิจด้วยแนวคิดที่ผสมผสานตามแบบรัสเซียและจีน โดยสรุป ณ ที่นี้ก็คือการปล่อยให้เกิดระบบเอกชนในเศรษฐกิจการค้าและการลงทุน รวมทั้งการยอมรับการลงทุนเสรีจากต่างประเทศ เพื่อให้มีการค้าและการส่งออกมากขึ้น รัฐเวียดนามจะเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมทั้งของรัฐและเอกชน ส่งเสริมความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาทั้งด้านเกษตรและอุตสาหกรรม

เหงวียนวันลิง

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจก็คือการปรับโครงสร้างทางการเมือง กฎหมาย และการบริหารโดยเฉพาะในระบบกองทัพและราชการ รวมทั้งปัญหาสำคัญในระบบการบริหารสหภาพแรงงาน ความสัมพันธ์ของพรรคกับรัฐและสหภาพแรงงาน (Nguyen Van Linh, 1989, pp. 153-172)

ในขณะที่เหงวียนวันลิง ซึ่งแม้จะมีความจงรักภักดีต่อพรรคและแนวคิดมาร์กซ์-เลนิน แต่เขาก็เริ่มชักนำแนวคิดที่จะพัฒนาพรรคสังคมนิยมไปเป็นพรรคประชาธิปไตย (dang dan chu) เขาเปิดแนวคิดแบบเสรีและระบบที่หันต่อเหตุการณ์ เปิดกว้าง รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ

“และพร้อมกับการปรากฏแผนงานปฏิรูปดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น พวกเราคอยเปิดกว้างเป็นเสรีเสมอ พัฒนาอำนาจการกระทำเสรีของมวลชน ให้มีคำขวัญว่า ‘ประชาชนรับรู้ ประชาชนขาย ประชาชนทำ ประชาชนตรวจสอบ’”

(Nguyen Van Linh, 1989, p. 21)

โต้เมื่อเป็นผู้ตั้งความคิดของเหงวียนวันลิงไม่ให้ไปไกลจนเกินกว่าประ-

วิทยาศาสตร์เวียดนามจะอนุญาต ในกลางปี 1996 เขากล่าวกับพรรคว่า

“พรรค รัฐ และมวลชนของเรามีความหวังและเชื่อว่าบรรดา
สหยาทั้งหลายจะหมั่นล้มล้างลักษณะและประเพณีการปฏิบัติของกองทัพ
มวลชน พัฒนาเพื่อให้ได้เปรียบ แนวแน่ที่จะแก้ปัญหาข้อด้อย ขอให้
สู้กับภาระอันหนักหน่วงของตนเองจนสำเร็จในสมัยใหม่แห่งการปฏิบัติ
ของชาติเรา พร้อมกันนี้ประชาชนทั่วประเทศขอให้ลุกขึ้นด้วยกำลัง ช่วย
กันรับผิดชอบในการปฏิรูปเพื่อเป้าหมายให้ประชาชนมั่งคั่ง ประเทศชาติ
แข็งแรง สังคมยุติธรรม มีอารยธรรม พาชาติก้าวขึ้นสู่สังคมนิยม”

(Do Muoi, 1996, p. 194)

เพราะฉะนั้นเป้าหมาย “ประชาชนมั่งคั่ง ประเทศชาติแข็งแรง สังคม
ยุติธรรม มีอารยธรรม (Dan giàu, nuoc mạnh, xã hội công bằng, văn
minh)” จึงกลายเป็นคำขวัญของชาติแทน ได้เมื่อกล่าวอย่างชัดเจนว่าโดย-
เหมยก็เพื่อพัฒนาสังคมนิยมของเวียดนาม (ดู Do Muoi, 1998) ในคำกล่าว
ข้างต้น เขายังย้ำให้เห็นว่าคนเวียดนามจะต้องระมัดระวังภัยที่จะเกิดจากโดย-
เหมยโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจซึ่งจะพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและจะทำลายลัทธิ
สังคมนิยมเวียดนาม เขาจึงเรียกร้องให้พรรค รัฐ และประชาชนร่วมกัน “สร้าง
กับปกป้องชาติสังคมนิยม” ของเวียดนาม (Do Muoi, 1996, p. 166)

ได้เมื่อยังเป็นผู้ที่ทุ่มเทให้กับงานเขียนเพื่อเตือนความจำของสังคมเกี่ยว
กับอุดมการณ์ของโฮจิมินห์ ประวัติการต่อสู้ของพรรค และลัทธิมาร์กซ์-เลนิน
เขาพยายามชักพาให้สังคมมองเห็นประเด็นว่าโดยเหมยเป็น “วิถีทาง” ที่จะทำ
ให้เวียดนามก้าวไปเป็นประเทศที่สามารถพัฒนาด้านวัฒนธรรม และมีอารย-
ธรรม รวมทั้งมีความคิดอ่าน นี่คือจุดเปลี่ยนจุดเน้นหนักไปทางเศรษฐกิจของ
โดยเหมยมากเกินไปตามแนวทางของเหงวียนวันลิง และเป็นจุดคาน (แต่ไม่ได้
ค้ำ) กับความคิดด้านเสรีภาพของเหงวียนวันลิง (Do Muoi, 1998)

อาจกล่าวได้ว่าเวียดนามยังโชคดีที่สุดในสมัยอันเกือบไม่เหลือผู้นำยุคเก่า
อีกแล้ว (ผู้ม้วนโด่งเฟิงจะถึงแก่กรรมหลังจากวันเฉลิมฉลอง 25 ปีผ่านไป

ได้ไม่กี่วัน) ชาติกลับมีคนสำคัญ 2 คน ที่ช่วยกันผลักดันการปฏิรูประบบมีดุลยภาพของแรงผลักดันแรงดึง เกิดการมองอย่างถ้วนทั่วและช่วยวิจารณ์ซึ่งกันและกันได้เมื่อจึงกลายเป็นผู้ทำให้ประวัติศาสตร์เกิดการต่อเนื่อง รักษาอุดมการณ์ของผู้เฒ่าแก่ ๆ ไว้ได้ในแนวคิดที่เกี่ยวกับความเป็นหนึ่งของชาติหรือความมั่นคงแห่งชาติ ลัทธิชาตินิยม อีสราเอล เสรีภาพ (ที่มักทำให้หัวเกรงอิทธิพลครอบงำของมหาอำนาจหรือชาติรุกรานเอาเปรียบกดขี่ขูดรีดในอดีต) รวมทั้งการปฏิบัติกับลัทธิสังคมนิยมเวียดนาม ดังนั้น แม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นเวียดนามจะได้ตัวอย่างจากรัสเซียและจีนบ้าง แต่เวียดนามก็ต้องหวาดหวั่นต่อการแตกแยกของรัสเซีย และความอ่อนแอของลัทธิคอมมิวนิสต์รัสเซีย รวมทั้งขบวนการเสรีประชาธิปไตยในจีนด้วย ความหวาดหวั่นนี้ทำให้เวียดนามไม่กล้าเลียนแบบแนวคิดของจีน “หนึ่งประเทศ สองระบบ” และนี่คือเหตุผลที่ทำให้ได้เมื่ออาจจะเกรงว่าแนวคิดของเหงวียนวันลิงมีจุดอันตรายซึ่งจะทำให้เกิดความแตกแยกในลัทธิสังคมนิยมเวียดนาม โดยผู้นำในยุคเก่าก่อนได้ช่วยกันสร้างมาด้วยเลือดเนื้อและการต่อสู้ในหนทางลำบากยาวไกล ได้เมื่อจึงมักใช้โอกาสในการพูดและเขียนบ่อยครั้งเพื่อปลุกจิตสำนึกให้สร้างพรรคในแนวทางของสังคมนิยมต่อไปตามแนวคิดของเขาดังกล่าว (Do Muoi, 1994)

ในที่ประชุมใหญ่ของคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์กลางครั้งที่ 9 ซึ่งเพิ่งสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 20 เมษายนนี้ นับเป็นการประชุมครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่งเป็นก้าวยาวของพรรคคอมมิวนิสต์ในการทบทวนแนวทางเศรษฐกิจและการเมืองของอนาคตอย่าง “ตรงไปตรงมาและสร้างสรรค์” พรรคเริ่มยอมรับหลักการวิพากษ์ตนเองมากขึ้น รวมทั้งการปฏิรูประบบพรรคและการบริหารของรัฐ อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ชัดเจนก็คือรัฐจะไม่ทอดทิ้งแนวทางสังคมนิยม ลัทธิสังคมนิยมจะยังคงเป็นหลักของการพัฒนาประเทศต่อไปโดยมั่นคง (Viet Nam News, April 20, 2000, p. 1)

-2-

ความสำเร็จทางเศรษฐกิจของเวียดนาม รวมทั้งด้านการทูตช่วยให้เวียดนามพัฒนามากขึ้นในหลายด้าน ภาพความสำเร็จของเวียดนามนี้เป็น

อย่างไร และแท้ที่จริงเวียดนามยังมีปัญหาอะไรบ้าง

ความกดดันทางเศรษฐกิจอันเกิดจากภาวะวิกฤตในประเทศระหว่าง ค.ศ. 1981-1985 คือตัวปัจจัยเร่งที่สำคัญทำให้เวียดนามต้องการปฏิรูปหรือดัดแปลง (Nguyen The Uan, 1991, pp. 19-21) สภาพความยากจนของเวียดนาม ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของเวียดนามเป็นไปอย่างเรื้อรังช้ามาตลอด เมื่อโลกเปิดกว้างขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน การติดต่อรับความช่วยเหลือกันเฉพาะในค่ายสังคมนิยมหรือในโลกคอมมิวนิสต์เริ่มไม่เพียงพอ เพราะทำให้ตลาดเศรษฐกิจสินค้าและการเงินแคบ ด้วยเหตุนี้เวียดนามจึงต้องเริ่มเปิดเศรษฐกิจเสรีพร้อมกับการผลักดันแนวความคิดเสรีของเหงวียนวันลิง

เวียดนามวางแผนปฏิรูปเศรษฐกิจ 5 ปี และ 10 ปีเป็น 2 แผนคู่ขนานกัน รัฐบาลเริ่มต้นปรับปรุงการบริหารของรัฐ ปราบการคอร์รัปชัน ร่างกฎหมายอันรองรับการค้าและการลงทุน เปิดเศรษฐกิจสาขาบริการ การคมนาคม รวมทั้งเศรษฐกิจการเงินการธนาคาร ในช่วงแรกดูเหมือนจะมีแนวโน้มของความสำเร็จบ้างโดยเฉพาะการลงทุนจากภายนอก ธุรกิจสาขาบริการ และการเปิดการค้าอิสระของเอกชน ในขณะเดียวกันเวียดนามก็ประสบความสำเร็จด้านการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรด้วย ทำให้การส่งออกมีอนาคตที่ดี และช่วยแก้ปัญหาการบริโภคภายในไปพร้อมกัน (Nguyen The Uan, pp. 41-42)

อย่างไรก็ตามในช่วงแรกที่เปิดฉากการปฏิรูป เวียดนามต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตอย่างคาดไม่ถึง การขาดประสบการณ์ด้านการทูตทำให้เวียดนามไม่ได้เร่งสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตทันทีและรวดเร็วเปิดกว้างกับประเทศโลกเสรี บทเรียนนี้ยิ่งชัดเจนขึ้นในช่วงหลังการประชุมสมัชชาของพรรคคอมมิวนิสต์กลางครั้งที่ 7 (1989) เมื่อรัสเซียเกิดการแตกแยกและมีปัญหาเกิดขึ้นในประเทศยุโรปตะวันออกที่อยู่ในค่ายคอมมิวนิสต์ (ตั้งแต่ 1989) ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลกระทบต่อการค้าและเศรษฐกิจหลักของเวียดนาม ทั้งนี้เพราะการช่วยเหลือจากรัสเซียและพวกมิตรค่ายสังคมนิยมลดน้อยลง แม้กระนั้นเวียดนามก็ได้พิสูจน์ตัวเองเป็นครั้งแรกในฐานะที่เป็นประเทศซึ่งมีความใกล้ชิดกับอารยธรรมจีน นั่นคือเวียดนามสามารถพลิกทฤษฎีลัทธิเต๋าขึ้นมาใช้ได้อย่างทันการ “แปลงวิกฤตให้เป็นโอกาส” ซึ่งเกินความคาดหมายของผู้เขียนเหมือนกัน เพราะในแง่

ประวัติศาสตร์ เวียดนามมักจะต่อต้านชาวต่างชาติและขาดความกระตือรือร้นที่จะติดต่อสัมพันธ์ด้วย คล้าย ๆ กับประสบการณ์ของญี่ปุ่น ส่วนคนจีนเล่าคนเวียดนามก็ไม่ค่อยไว้วางใจหรือดูเหมือนจะแย่งกว่าชาติอื่น ๆ เสียอีก ทั้ง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมาเป็นเวลานาน แต่เป็นเพราะความสัมพันธ์นั้นมีความขมขื่นซ่อนอยู่ กลายเป็นตัวก่อร่างลัทธิชาตินิยมเก่าของเวียดนาม การเข้ามาปกครองเวียดนามโดยจีนเป็นพันปีในระยะแรกและยังคงมีโอกาสรุกรานเป็นครั้งคราว ทำให้คนเวียดนามมีความรู้สึกหวาดระแวงต่อจีนเสมอ การปฏิวัติสังคมนิยมของเวียดนามจึงมีเป้าหมายขับไล่ลัทธิอาณานิคมกับการเอารัดเอาเปรียบของมหาอำนาจทั้งตะวันออกและตะวันตกสรุปแล้วเวียดนามมี “ความไม่มั่นคง” ด้านการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกอยู่ในปัจจัยทางประวัติศาสตร์ของตัวเอง (ดู Pornpen Hantrakool, 1989)

จากความสำเร็จด้านการต่างประเทศตั้งแต่ปี 1990 ถึงปี 1998 ทำให้เวียดนามเปิดความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ได้ถึง 165 ประเทศ นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของเวียดนามเลยทีเดียว นอกจากนี้เวียดนามสามารถเข้าร่วมกลุ่มกับประเทศในองค์กรต่าง ๆ ASEAN, AFTA (ASEAN Free Trade Area), ARF (ASEAN Regional Forum) AIA (ASEAN Investment Area), ASEM (Asia - Europe Meeting) และ APEC ล่าสุดกำลังจะเข้า WTO เวียดนามได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกและเข้าร่วมประชุมในองค์กรต่าง ๆ ของ UN เพื่อเปิดตัวความเป็นสากลได้ดี ในที่สุดเวียดนามก็สามารถบรรลุเป้าหมายตามนโยบายที่จะพัฒนาโดยไม่ได้ขาดลอยจากแนวคิดของโฮจิมินห์ นั่นคือ “มีจิตวิญญาณแห่งอิสระภาพและการพึ่งตนเอง” โดยสร้างความเชื่อมั่นในอนาคตที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง คบค้ากับนานาชาติอย่างเปิดกว้าง วางบนพื้นฐาน “ทำให้มีมิตรมากขึ้นและลดศัตรูลง” (Vietnam's Integration in Progress, 1999, pp. 3-9)

ความสำเร็จนี้แก้ไขวิกฤตเศรษฐกิจภายในประเทศโดยการเปิดประเทศยิ่งขึ้นและใช้วิธีการทูตอย่างรวดเร็วภายในไม่กี่ปี ทำให้เวียดนามสามารถสร้างฐานด้านเศรษฐกิจ การเงิน และการตลาด ได้คู่ค้าและกลุ่มร่วมค้าจำนวนมาก แก้ปัญหาหนี้ของภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่ปี 1998 (Nguyen Cong Nghiep,

1998: Nguyen Dinh Tai, 1999) เวียดนามได้ปรับปรุงสภาพการส่งออกให้
 พื้นและดีขึ้น ปรากฏว่าการส่งออกเพิ่ม โดยเฉลี่ยในแต่ละปีถึง 20 % ในปลายปี
 1998 เวียดนามเปิดการลงทุน 2,218 โครงการ ในวงเงินการลงทุน 35.6 พันล้าน
 US\$ ทุกสิ่งเหล่านี้มาจากบริษัท 900 แห่ง ของ 55 ประเทศและอาณาเขตต่าง ๆ
 เวียดนามได้กู้เงินจากสหรัฐ 13.5 พันล้าน US\$ ของ ODA ในจำนวนนี้ 500 ล้าน
 US\$ ได้เป็นเงินสำหรับรัฐบาลเวียดนามที่จะทำการปรับโครงสร้างภายใน ที่
 จริงเวียดนามได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจซบเซาในเขตรอบบ้านโดยเฉพาะ
 กลุ่ม ASEAN แต่เศรษฐกิจของเวียดนามก็ยังอยู่ในภาวะน่าพึงพอใจ สภาพ
 การส่งออกมีมูลค่าทั้งหมดในปี 1998 สูงถึง 9.3 พันล้าน US\$ ซึ่งเป็นจำนวน
 ที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 1996 ภาวะเศรษฐกิจที่ยังไม่ซบเซาเพราะยังมีเงินทุน
 จากภายนอกเข้ามา และความสามารถภายในที่ปรับการผลิตและการส่งออกได้
 สูงขึ้น นี่เองทำให้เวียดนามไม่เพียงแต่แก้ไขประคองวิกฤตเศรษฐกิจได้ แต่ยัง
 ทำให้มาตรฐานการครองชีพของประชาชนดีขึ้น และทำให้เวียดนามสามารถ
 ทะยานขึ้นเพื่อเตรียมการสร้างความเข้มแข็งในนโยบายอุตสาหกรรมแห่งชาติและ
 การสร้างชาติสมัยใหม่ของเวียดนาม (Vietnam's Integration in Progress
 1999, pp. 8-9) นี่อาจเป็นจุดสำคัญหรือจุดอภิวินาทีของเวียดนามได้ ถ้า
 เวียดนามสามารถใช้โอกาสนี้พัฒนาต่อไปได้อย่างต่อเนื่องรวดเร็วโดยไม่เกิดปัญหา
 และนี่ก็คือจุดน่าจับตามองอย่างยิ่งสำหรับเวียดนามในอนาคตต่อไป

ความสำเร็จของเวียดนามในอนาคตอันใกล้อาจไม่พลัดเป่ามากนัก เพราะ
 เศรษฐกิจของเวียดนามในปี 1999 ที่แนวโน้มของภาวะที่ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง
 ในปี 2000 รัฐได้ออกแถลงการณ์ต่อสื่อมวลชนดังนี้

“เราได้จำกัดอิทธิพลที่กระทบในทางไม่ดีต่อเราโดยมาจากผลของ
 วิกฤตเศรษฐกิจในเขตรอบบ้าน ปกป้องอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจให้
 รักษาระดับไว้ได้พร้อมกับการทะยานสูงขึ้นของเศรษฐกิจโครงสร้าง เรา
 ยังสามารถสร้างความก้าวหน้าใหม่ในด้านสังคมวัฒนธรรม สร้างเสถียร-
 ภาพชีวิตประชาชน รักษาความมั่นคงทางการเมืองและระเบียบสังคมไว้
 ได้ ทั้งยังสืบต่อไปในการขยายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เราได้

บรรลุเป้าหมายหรือเกินเป้าหมายตามเป้าหมายหลักที่กำหนดขึ้นโดย
สมัชชาแห่งชาติปี 1999 ในงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม โดย
เฉพาะการเพิ่มผลผลิตการเกษตร จำนวนอาหาร การผลิตด้านอุตสาห-
กรรมการส่งออก งบประมาณของรัฐด้านการประเมินรายรับ-รายจ่าย
เราสามารถควบคุมให้การค้าขาดดุลอยู่ในภาวะที่ลดน้อยลง สร้างโอกาส
ให้มีงานอาชีพใหม่ ๆ ลดจำนวนอัตราการเติบโตของประชากรลง ลด
อัตราความยากจนของประชาชนและลดจำนวนเด็กที่ขาดอาหาร และให้
จังหวัดรวมทั้งเมืองต่าง ๆ ขยายการศึกษาระดับต้นอย่างเป็นระบบสากล”

(Vietnam 1999-2000, 2000, p. 7)

เวียดนามไม่ได้เพียงแต่คิดว่าตัวเองประสบความสำเร็จด้านเดียว แต่ยัง
ชี้ข้อด้อยจุดอ่อนและยอมรับปัญหาของตัวเองอย่างเปิดเผย นี่อาจจะเป็นผลมา
จากการเรียนรู้ในแนวเสรีนิยม การวิพากษ์ตามหลักสิทธิประชาธิปไตย รวมทั้ง
พื้นฐานเก่าแก่ในประวัติศาสตร์ของเวียดนามที่รักการเรียนรู้และรักวิชาการมา
ตลอด

สิ่งที่รัฐสรุปและประเมินอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชนทำให้เห็นว่าอัตรา
การเติบโตทางเศรษฐกิจของเวียดนามที่จริงยังอยู่ในระดับต่ำแม้ว่า GDP จะ
เติบโตอย่างน่าพึงพอใจก็ตาม การเปิดตลาดสินค้าของเวียดนามยังเต็มไปด้วย
ปัญหา เพราะมาตรฐานทางการผลิตสินค้ายังต่ำ และภาคบริการเติบโตอย่าง
เชื่องช้า การค้าและการลงทุนของเอกชนภายในประเทศยังอยู่ในสภาพล้าหลัง
ในขณะเดียวกันการลงทุนของต่างประเทศในช่วงหลังลดลงอย่างน่าตกใจ (ดูรูป
แสดงอัตราการเติบโตของจำนวนผลิตรวมรวมของอุตสาหกรรม)

ในช่วงล่าสุดเกิดปัญหาการหดตัวของการค้าการลงทุนและการบริโภค
ภายในประเทศ ตลาดภายในขาดสภาพคล่อง โอกาสของการลงทุนและสภาพ-
การณ์ยังไม่แน่นอน เกิดภาวะการกักขังเงินทุนอันเนื่องจากการกั๊กเงินของภาค
เอกชนมากเกินไป มีหนี้ค้างชำระ หรือหนี้เสียในอัตราเกินกว่าจุดปลอดภัย เริ่ม
เกิดการว่างงานอย่างอ่อน ๆ ซึ่งนำไปสู่ความเลวร้ายในสังคม โดยที่สังคมของ
เวียดนามเองก็ยังไม่พัฒนาดีพอ ธุรกิจของเอกชนเน้นเพียงลงในขณะที่การ

Mức huy động vào ngân sách của một số nước

	Năm	%GDP
Indonesia	1988 - 1990	18,1
Malaysia	1988 - 1991	26,4
Philippin	1988 - 1991	16,3
Thái Lan	1988 - 1991	18,8
Bangladesh	1988 - 1989	12,9
Trung Quốc	1988	19,8
Hàn Quốc	1988 - 1991	18,1
Đài Loan	1991	19,2
Việt Nam	1988 - 1991	15,0
	1992	18,86
	1993	22,9

Nguồn: Việt Nam cải cách...Viện Harvard

เปรียบเทียบ % GDP ของประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย บังกลาเทศ จีน เกาหลี และเวียดนามตามลำดับ จะเห็นว่าในจำนวนปีที่เปรียบเทียบกันได้ คือ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย เกาหลี และเวียดนาม สำหรับเวียดนามเห็นพัฒนาการอย่างชัดเจน

ลงทุนยังไม่เพียงพอ ไร้ประสิทธิภาพของมาตรฐาน นำชมเชยรัฐบาลเวียดนามที่กล้ายอมรับความผิดพลาดของตัวเองโดยประกาศออกมาอย่างเปิดเผยว่า

"จุดอ่อนนี้บางส่วนเกิดจากอดีต และบางส่วนก็เป็นเพราะผลรวมของการพัฒนาซึ่งในหลายปีมานี้ถูกชักพาไปในทางที่เน้นแต่ปริมาณและการลงทุนที่ไร้ประสิทธิภาพ เราได้ค้นพบข้อผิดพลาดเหล่านี้แล้ว อย่างไรก็ตาม ในขณะที่เราได้พุ่งจุดเน้นของเราไปที่มาตรการตรงตามเป้าหมายเฉพาะของเราที่จะควบคุมหลีกเลี่ยงผลลบซึ่งเกิดขึ้นในภาวะความซับซ้อนของปัจจุบัน ก็ยังมีจุดอ่อนไร้ประสิทธิภาพอยู่ซึ่งจะต้องทำการวิจัยและสร้างกลยุทธนโยบายระยะยาว ฉะนั้นเศรษฐกิจสังคมของเราจึงยังไม่ได้เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น"

(Vietnam 1999-2000, 2000, p. 12)

ปัญหาใหญ่อีกประการหนึ่งก็คือปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจของภาครัฐเอง ทำให้ไม่เอื้อต่อการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่ารัฐจะได้เตรียมโครงสร้างเศรษฐกิจที่มีส่วนประกอบอันหลากหลาย แต่รัฐก็ไม่สามารถทำให้เกิดศักยภาพขึ้นในส่วนประกอบทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ได้ ผู้ลงทุนที่จะเข้ามาร่วมทุนมักประสบปัญหาความล่าช้าและความไร้ประสิทธิภาพจากหน่วยงานของรัฐบาล ทำให้เกิดความไม่มั่นใจในด้านการลงทุนโดยเอกชนที่จะเข้ามา ในขณะที่เดียวกันกลไกของระบบตลาดภายใต้การบริหารของรัฐ ซึ่งเพิ่งเริ่มต้น ยังขาดประสบการณ์และความชำนาญอีกมาก อุปสรรคในส่วนของการทำให้เกิดปัญหาช่องว่างของการแข่งขันเสรี โอกาสคอร์รัปชันในหน่วยราชการยังคงมีอยู่ เศรษฐกิจการลงทุนเริ่มก่อลักษณะระบบการปกป้องมากกว่าระบบเสรี ระบบการปกป้องและการขาดประสิทธิภาพในกลไกตลาดทำให้ผู้เข้ามาลงทุนผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้าไม่ต้องคำนึงถึงการแข่งขันจากการผลิตภายนอกมากนัก แต่นั่นจะไม่เป็นผลดีต่อการบริโภคอุปโภคของตลาดภายใน และการแข่งขันจากตลาดภายนอก ตัวอย่างคือการผลิตในอุตสาหกรรมรถยนต์ มอเตอร์ไซด์ ปูนซีเมนต์ เหล็ก และน้ำตาล ฯลฯ

รัฐบาลยอมรับว่ายังขาดการพัฒนาในด้านการบริหารส่วนราชการ ขาดความรู้และการค้นคว้าวิจัยในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดการดำเนินนโยบายอย่างผิดพลาด ตัวอย่างที่ชัดเจนก็คือการเก็บภาษีมูลค่าส่วนเกินและภาษีใหม่จากการค้าและอื่น ๆ ของประชาชน มีผลกระทบต่อประชาชนอย่างมาก มีส่วนทำให้ประชาชนวิพากษ์วิจารณ์ และเกิดผลเสียต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของเวียดนามโดยรวมในปัจจุบัน (*Vietnam 1999-2000*, 2000, pp. 12-16)

ระหว่างช่วงเศรษฐกิจที่ทรุดลงมาในตอนปลายของศตวรรษที่ 20 ปรากฏว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเวียดนามตกลงมาพร้อมกับกลุ่มประเทศอาเซียนด้วย ในปี 1998 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเวียดนามลดลงเหลือ 5.8 % เทียบกับปี 1996 ซึ่งเป็นปีที่ดีที่สุดของเวียดนาม อัตราการเจริญเติบโตสูงถึง 9.3 % และในปี 1997 8.1 % แม้ว่าอัตราการเติบโตในปัจจุบันของเวียดนามลดลงมาในระดับ 4 % แต่ถ้ามองย้อนกลับจากปี 1996-ปัจจุบันแล้ว ก็ถือว่ายังอยู่ในสภาพที่น่าพึงพอใจ คืออยู่ในระดับประมาณ

6-7 % ต่อปี (ดู Le Manh Hung, 1999, pp. 7-11)

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสนใจควรกล่าวถึง ณ ที่นี้ก็คือว่าโดยทั่วไปสภาพเศรษฐกิจของเวียดนามยังดีอยู่ โดยเฉพาะฐานการผลิตจากเกษตรกรรม รวมทั้งอุตสาหกรรม คนไทยทั่วไปคงจะไม่ทราบหรือคลุมเครือว่า เศรษฐกิจการผลิตข้าวของเวียดนาม ซึ่งเป็นคู่แข่งกับไทยนั้นอยู่ในภาวะอย่างไรแล้ว จากตารางผลผลิตข้าวของเวียดนามเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เห็น

**Tình hình sản xuất lúa của Việt Nam
và một số nước ASEAN 1991 -1998**

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Sản lượng lúa (Tr. tấn)								
Việt Nam	19,6	21,5	22,8	23,5	24,9	26,4	27,6	29,1
Thái Lan	19,8	20,2	19,1	21,1	21,0	21,8	22,0	21,5
Indônêsiã	44,6	48,2	48,1	46,6	49,7	51,1	49,1	46,4
Philípín	9,6	9,1	9,5	10,5	10,0	10,5	10,6	10,5
Năng suất lúa (Tạ/ha)								
Việt nam	31,10	33,30	34,80	35,6	36,8	37,7	39,0	39,6
Thái Lan	20,52	19,58	21,28	23,5	23,4	23,6	23,5	21,5
Indônêsiã	43,46	44,88	43,80	44,2	44,0	44,1	43,5	43,0
Philípín	28,24	28,13	27,62	28,8	28,04	28,5	28,2	28,0

Nguồn: Selected Indicators of Food and Agriculture, Development in ASIA - PACIFIC REGION, 1985 - 1995 - Bangkok: 1996, 1998. Indonesia in Figure 1997. Jakarta, 1998.

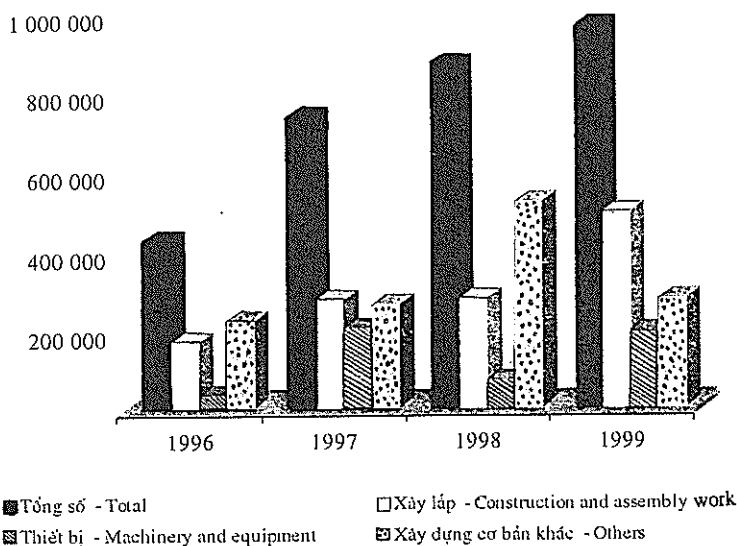
เปรียบเทียบการผลิตข้าวส่งออกของเวียดนามกับบางประเทศในกลุ่ม ASEAN จะเห็นได้ชัดว่า ประเทศเวียดนามกำลังจะทิ้งห่างกว่าหน้ากว่าประเทศไทยไปเรื่อย ๆ ความจริงข้อนี้รัฐไม่ค่อยยอมพูดถึงให้ประชาชนได้ตระหนัก และคนไทยส่วนใหญ่ยังคงหลงคิดว่าตลาดข้าวของโลกยังเป็นของไทยมากที่สุดและไทยส่งข้าวออกมากที่สุด ใน ASEAN ทั้งนี้คงไม่ต้องไปดูตัวเลขของประเทศอินโดนีเซีย

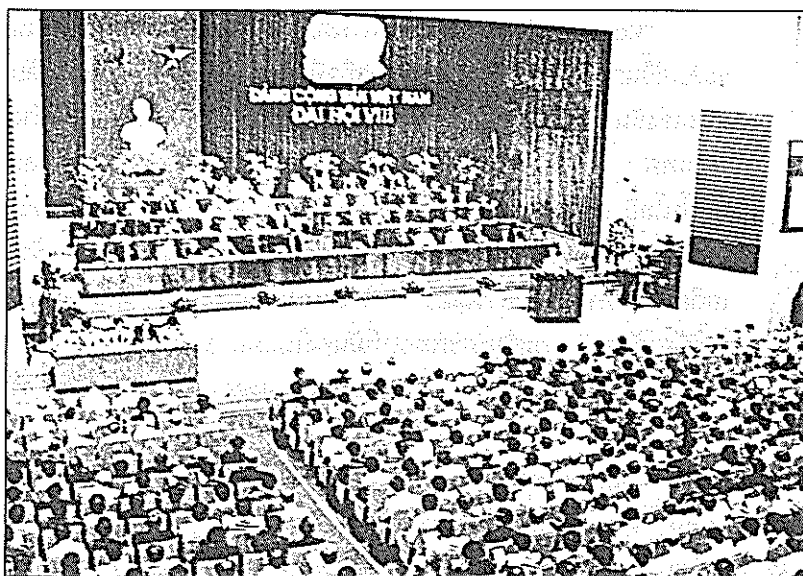
ชัดเจนว่าปริมาณการผลิตข้าวของเวียดนามสูงขึ้นเรื่อย ๆ เป็นลำดับ ในขณะที่ไทยอยู่ในสภาพน่าตกใจ กล่าวคือปริมาณการผลิตขึ้นลงอย่างเชื่องช้าและได้พ่ายแพ้ถูกเวียดนามชิงตลาดไปแล้ว (Le Manh Hung, 1999, p. 18)

ในภาคอุตสาหกรรมของเวียดนามนั้นน่าสนใจ เพราะมีการขยายตัวของการลงทุนในเขตต่าง ๆ โดยการบริหารทุนของต่างประเทศ (FDI) และมีอัตราการขยายตัวที่น่าสนใจ กล่าวคือ จากปี 1996 24.1 % เป็น 28.7 % ในปี 1997 และ 31.3 % ในปี 1998 การเติบโตนี้ได้ช่วยรักษาสภาพเศรษฐกิจภายในของเวียดนามไว้ได้ ทำให้มีเงินทุนไหลเวียนภายในประเทศ มีบริษัทจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในปี 1997 มีเงินทุนจาก FDI ถึง 914 พันล้าน US\$ และเพิ่มขึ้นเป็นกว่าพันพันล้าน US\$ ในปี 1998 (Le Manh, Hung, 1999, pp. 12-13)

จากช่วงภาวะชะงักงันในระหว่าง 2-3 ปีสุดท้ายของศตวรรษที่ 20 พร้อมกับนโยบายของพรรคที่ระมัดระวังขึ้นเกี่ยวกับการพัฒนาและการบริหาร

VỐN ĐẦU TƯ XDCB NHÀ NƯỚC ĐỊA PHƯƠNG CHIA THEO CẤU THÀNH
(TRIỆU ĐỒNG)
LOCAL STATE INVESTMENT OUTLAYS BY TYPE ON COMPONENT
(MILLDONGS)

การประชุมใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ครั้งที่ 8

เศรษฐกิจ เวียดนามเข้าสู่สหัสวรรษใหม่อย่างมีเป้าหมาย ที่จริงเวียดนามได้เตรียมการกำหนดเป้าหมายการปฏิรูปเศรษฐกิจของสหัสวรรษใหม่ไว้ก่อนแล้ว ในการประชุมสมัชชา ครั้งที่ 8 ของพรรค (1996) โดยถือว่าปี 2000 เป็นปีที่สำคัญยิ่งสำหรับเวียดนาม

“ปี 2000 มีความหมายอย่างพิเศษยิ่ง เพราะว่าเป็นปีสำคัญที่เริ่มต้นเข้าสู่สหัสวรรษใหม่ เป็นปีสิ้นสุดของนโยบายกลยุทธ์ 10 ปี (1991-2000) และแผนพัฒนา 5 ปี (1996-2000) ของเรา ปีที่เป็นสัญญาณแห่งวาระครบรอบที่ยิ่งใหญ่ของชาติหลายอย่าง”

(*Vietnam 1999-2000*, 2000, p. 17)

ดังนั้น เป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่กำหนดไว้ต่อจากปี 2000 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปีฉบับใหม่ มีแนวทางสำคัญดังนี้

“หยุดภาวะเสื่อมถอยในช่วงการเติบโต พัฒนาเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับดีขึ้นกว่าปี 1999 ทำให้เศรษฐกิจที่ดึกดำบรรพ์โดยสามารถยกระดับการแข่งขันและประสิทธิภาพเพื่อรักษาเสถียรภาพความมั่นคงระหว่างประเทศ สร้างก้าวใหม่ไปข้างหน้าในการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สนับสนุนด้านกำลังคนและทรัพยากรต่าง ๆ แก้ปัญหาสังคม ปรับปรุงภาวะความเป็นอยู่ของประชากรด้านวัตถุและวัฒนธรรม สร้างเสถียรภาพทางสังคมการเมือง สร้างความเข้มแข็งในความมั่นคงและการป้องกันชาติ กระตุ้นการพัฒนาที่มั่นคงในแผน 5 ปีต่อไป”

(Vietnam 1999-2000, 2000, p. 7)

ในแผนพัฒนาใหม่ของเวียดนาม เวียดนามยังคงรักษากลยุทธ์การวางแผนแบบเดิม คือแผนกลยุทธ์พัฒนาเศรษฐกิจสังคม 10 ปี (2001-2010) และแผนพัฒนา 5 ปี (2001-2005) ซึ่งเน้นปัจจัยทางเศรษฐกิจรวมทั้งปัจจัยทางสังคมและมนุษย์มากขึ้น เวียดนามยังคงเน้นความสำคัญของการผูกพันต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในโลกสากล อย่างไรก็ตามทั้งหมดนี้เวียดนามได้วางหลักการที่จะสร้างพลังขับเคลื่อนและเพิ่มกำลังขีดความสามารถในการพัฒนาโดยแนวทางการนำของสังคมนิยม

รัฐบาลเวียดนามได้กำหนดความสำเร็จของเศรษฐกิจสิ้นปี 2000 ไว้ในเป้าหมายที่จะให้ GDP เพิ่มขึ้น 5.5-6 % มูลค่าการผลิตทางเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น 3.5-4 % มูลค่าการผลิตทางอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น 10.5-11 % ในเศรษฐกิจสาขาบริการจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้น 4.5-5 % มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น 9.5-10 % มีอัตราเงินเฟ้อ 6 % การขาดดุลในงบประมาณน้อยกว่า 5 % ของ GDP อัตราการเติบโตของประชากรปกติ 1.53 % การว่างงานเพิ่มขึ้น 1.2-1.3 ล้านคน ลดจำนวนครอบครัวที่ยากจนลง 10-11 % จะไม่มีครอบครัวที่หิวโหยอีกต่อไป การศึกษาทั่วไปของประชาชนจะเพิ่มขึ้น 3 % การฝึกอบรมด้านอาชีพเพิ่มขึ้น 20 % จำนวนเด็กที่ขาดอาหารจะลดลง 33-34 %

เวียดนามวางกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจไว้หลายประการคือ

1. ให้ความสะดวกและประสิทธิภาพที่ดีในการช่วยเหลือด้านธุรกิจและ

Employment by Industry in Vietnam: 1990-95
(in Millions)

Sector	Percent of Workers		Change (1990-95)	
	1990	1995	Annual Growth	New Jobs
Agriculture (includes forestry, fisheries)	72%	69%	2.0%	+2.2 mn.
Industry (includes mining, manufacturing, utilities)	11%	12%	4.3%	+0.8 mn.
Services	17%	19%	4.9%	+1.4 mn.
Total	100%	100%	2.7%	+4.4 mn.

Source: ESCP, *Statistical Yearbook for Asia and the Pacific 1996*

การผลิตของการลงทุนทุกชนิดและในสังคมระดับต่าง ๆ

2. สร้างการขยายตัวของทางออกให้ตลาดและการผูกพันความมั่นคงในระดับนานาชาติ

3. ผลักดันการลงทุนและเพิ่มระบบประสิทธิภาพ

4. ปรับปรุงและปรับใหม่ระบบการคลังการธนาคาร

5. กำหนดการแก้ปัญหาสังคมโดยจะขยายความรับผิดชอบไปให้ระดับการปกครองท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้ที่ของท้องถิ่นในการปกครองและการบริหารเศรษฐกิจเป็นหลักแล้ว

6. แก้ไขและส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพในระบบการบริหารและการปกครองของรัฐ ในการนี้รัฐจะยอมเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมากขึ้นโดยจะสร้างระบบการสำรวจประชามติขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำมาเป็นองค์ประกอบในการกำหนดนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของรัฐด้วย

(*Vietnam 1999-2000*, 2000, pp. 19-35)

จากแนวทางกำหนดการแก้ปัญหาเศรษฐกิจปี 2000 จะทำให้เศรษฐกิจ-

กิจของเวียดนามก้าวต่อไป สำหรับโอกาสของเวียดนามยังมีอีกมากเพราะเวียดนามเพิ่งจะเริ่มต้นการปฏิรูปเศรษฐกิจเพียง 10 กว่าปีเท่านั้น แต่มีข้อน่าสังเกตว่าในแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของเวียดนาม รัฐยังคงให้ความสำคัญกับหลักการ “ความมั่นคงแห่งชาติและการปกป้องชาติ” รวมทั้ง “หนทางที่จะไปสู่สังคมนิยม” ความสัมพันธ์ของ 2 สิ่งนี้จะต้องมีความหมายต่อการปฏิรูปเศรษฐกิจใหม่อย่างแน่นอน แต่ต่อไปก็อาจจะเป็นปัญหาใหญ่ได้เมื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเสรีก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อย ๆ

-3-

ความหมายของ “ความมั่นคงแห่งชาติและการปกป้องชาติ” กับความผูกพันใน “ลัทธิสังคมนิยม” ของเวียดนามสมัยใหม่ จะมองกันในแง่ไหนบนหนทางของการปฏิรูปเศรษฐกิจยุคใหม่

ดังที่วิเคราะห์มาแล้วถึงอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามซึ่งมีแนวคิดที่ถูกสร้างขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยตลอดนับตั้งแต่สมัยให้จื๋ม ปัจจุบันลัทธิสังคมนิยมในเวียดนามยังอยู่ในภาวะที่จัดว่ามั่นคงพอควร ซึ่งก็คงจะเกิดจากการส่งทอดอำนาจทางการเมืองภายในพรรคต่อกันอย่างสงบและค่อนข้างอ้อมช้อม พรรคถูกเน้นให้เป็นองค์กรที่สำคัญมากสำหรับภาระการต่อสู้ป้องกันชาติ การปฏิวัติ การพัฒนาชาติ และการนำชาติไปสู่สังคมนิยม ดังนั้นพรรคจึงเป็นองค์กรที่สำคัญสูงสุดในการชี้นำและในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ที่ออกมาจากสำนักการเมือง (Bo Chinh Tri) หรือฝ่ายบริหารนำโดยเลขาธิการพรรคกลาง (Tong Bi Thu Ban Chap Hanh Trung Uong) ควบคู่กับพรรคก็คือฝ่ายรัฐบาล (Hoi Dong Chinh Phu) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารการทำงานของฝ่ายคณะรัฐมนตรี ฝ่ายคณะรัฐบาลคือผู้ดำเนินการบริหารโดยการชี้นำของนโยบายใหญ่จากพรรคลงมาปฏิบัติ นโยบายจากพรรคนี้จะต้องผ่านการกลั่นกรองตรวจสอบซึ่งเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งในพรรคกลาง (Uy Ban Kiem Tra Trung Uong)

พรรคคอมมิวนิสต์ของเวียดนามนั้นมีการศึกษาและทบทวนบทบาทของพรรคเสมอ (ดู Bao Cao Tong Ket Cong Tac Xay Dung Dang, 1997)

หลังการปฏิวัติปี 1975 บทบาทของพรรคด้านการปฏิวัติอ่อนกำลังลงพร้อมกับความจำเป็นของกองทัพประชาชน ยิ่งเมื่อปี 1988-1989 เวียดนามได้ถอนกำลังออกไปจากกัมพูชาและลาว เพื่อรักษาเสถียรภาพ รวมทั้งความสงบของดินแดนอินโดจีน ความจำเป็นของกองทัพเวียดนามยิ่งลดลง เศรษฐกิจกลายเป็นเรื่องหลัก ความสำคัญด้านความมั่นคงขึ้นมาแทนด้านการทหารและการป้องกันประเทศนับตั้งแต่การประกาศเปิดประเทศของเวียดนามในปี 1986 กระนั้นพรรคยังคงประกาศความสำคัญของสองสิ่งอย่างชัดเจนที่จะต้องพัฒนาต่อไปตามแนวทางที่ผ่านมา นั่นคือ “สร้างความมั่นคงให้กับสังคมนิยม” และ “ปกป้อง สร้างความเข้มแข็งขีดความสามารถในการป้องกันชาติและความมั่นคงของประเทศ” (Dang Cong San Viet Nam, 1987, pp. 212-213)

ในการอธิบายเรื่อง “ความมั่นคง” ของประเทศเวียดนามนั้น มีนักวิชาการไทยคนสำคัญ เขียน วีระวิทย์ ให้การวิเคราะห์ที่เน้นหนักในเชิงภูมิสัมพันธ์ของเขตอินโดจีนมากเกินไป โดยเฉพาะปัญหากับกัมพูชา (ดู เขียน วีระวิทย์, 2542, หน้า 150-160) แต่ในสายตาของผู้เขียนแล้วรากฐานการเกิดความสำนึกในเรื่อง “ความมั่นคง” และ “การปกป้องชาติ” ของเวียดนาม ไม่ได้ถูกกำหนดโดยปัญหาอินโดจีนเป็นหลัก แต่น่าจะเริ่มต้นมาจาก “การต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม”*** ส่วนปัญหาอินโดจีนที่เป็นเขตแดนร่วมกันของลาว-กัมพูชา-เวียดนาม นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ขับไล่ลัทธิจักรวรรดินิยม การสร้างสรรค์อุดมการณ์คอมมิวนิสต์สากล รวมทั้งมีปัจจัยประวัติศาสตร์ของอินโดจีนเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งทำให้เวียดนามมองภาพความสัมพันธ์ของตัวเองในฐานะ “เจ้า” ของเขตแดนนี้อย่างชัดเจน

ลัทธิชาตินิยมของเวียดนามเป็นปัจจัยอีกอันหนึ่งในการมองปัญหา “ความมั่นคง” และ “การปกป้องชาติ” นี้ก็มีรากฐานประวัติอันยาวนานนับ 2 พันปี ลัทธิจักรวรรดินิยมโบราณของจีน คือบทเรียนแรกที่เวียดนามไม่เคยลืมให้จึงมีผู้มีความรักชาติเหนือสิ่งอื่นใด เขาศึกษาประวัติศาสตร์มาก มีความประทับใจต่อวีรกรรมของวีรบุรุษเวียดนามในอดีตที่ต่อสู้เพื่อ “อิสรภาพ” และ

***ดูหัวข้อที่ 5 ในบรรณานุกรมท้ายบทความ (5. เจริญธรรม ***)

“เสรีภาพ” ของชนชาติเวียดนาม โดยเฉพาะเหงวียนจ้าย (ดู พรเพ็ญ อันตระกูล, 2541) โหจิมิงเชิดชูรักเป็นอย่างยิ่ง เหงวียนจ้ายเป็นรูปแบบที่โหจิมิงต้องการจะเป็น นั่นคือ ขบไล่ผู้เป็นเจ้ามาครอบครอง เสียสละเพื่อมวลชน อยู่เพื่อมวลชน และมีความรักต่อมวลชน โหจิมิงมักจะหาเวลาทั้งพูด เขียน และแต่งคำ ประพันธ์รวมทั้งคำขวัญเพื่อยกย่องมวลชน และกล่อมเกล่าให้พรรคเสียสละเพื่อมวลชน สรุปแล้วความหมายของชาติมีรากฐานอยู่ที่ประชาชนนั่นเอง สำหรับโหจิมิงประชาชนเป็นรากฐานและเป็นเป้าหมายของลัทธิสังคมนิยมเช่นเดียวกับลัทธิประชาธิปไตย ผ่มนวนโด่งผู้รู้จักโหจิมิงดีหลายคนหนึ่งกล่าวถึงโหจิมิงไว้ว่า

“ในทัศนะคติของโหจิมิงเกี่ยวกับการปฏิบัติ จุดกลางของการปฏิบัติ ก็คือคน สำหรับเขา เป้าประสงค์ เป้าหมาย และพลังของการปฏิบัติ ก็คือคน จุดกลางนี้เองที่กระจายอุดมการณ์และวิธีการปฏิบัติในการต่อสู้กับการรุกราน ในการสร้างสังคมปฏิบัติแห่งประชาธิปไตยมวลชน และในการปฏิบัติสังคมนิยม”

(Pham Van Dong, 1999, p. 27)

ลัทธิชาตินิยมเวียดนามลึกลับซึ่ง มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีประสบการณ์มากมาย ร้อนแรงจนเป็นไฟที่ไม่ใช้จะมอดได้ง่าย บนรากฐานนี้คือพัฒนาการของลัทธิสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งก็ไม่ใช้จะล้มลงได้เร็ววัน เพราะเป็นปัจจัยสำคัญของความหมายแห่ง “อิสรภาพ” “เสรีภาพ” รวมทั้ง “เอกราช” ของประเทศ สำหรับโหจิมิง “อิสรภาพ” หรือ “เอกราช” ของชาติมีความใกล้ชิดกับลัทธิสังคมนิยม ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้นของบทความนี้

ทั้งหมดจึงเกี่ยวพันกัน ทำให้เรามองเห็นความหมายของ “ความมั่นคง” และ “การปกป้องชาติ” ในแนวคิดแบบประวัติศาสตร์ได้ดี พวกทหารเวียดนามก็ดำรงความคิดนี้ไว้ทั้งหมด (ดู Lich Su Truong Si Quan Phong Hoa, 1996; Lich Su Hoc Vien Ky Thuat Quan Su, 1996) แน่นนอนว่าในปัจจุบันบทบาทและกิจกรรมของทหารต้องลดจำกัดลงไป เพราะสิ้นยุคสงคราม

แต่นโยบายพรรคทำให้กองทัพยังอยู่ต่อไป และในประวัติศาสตร์ทำให้เราเห็นภาพการเมือง ข้อหนึ่งก็คือ พรรคกับกองทัพของเวียดนามนั้น ใกล้ชิดกันอย่างยิ่ง และกองทัพได้ยึดบทบาทในการสนับสนุนพรรคอย่างเต็มที่ในแนวทางของอุดมการณ์ร่วมกัน อาจกล่าวได้ว่า แนวอนุรักษของโด้เมื่อยคงจะได้รับการรับรองจากฝ่ายทหารของกองทัพอย่างแน่นอน ที่สำคัญ ก็คือมีผู้เคยร่วมรบกับโฮจิมินห์ หรือนายพลทวอเหงวียนซับ (โหวเหงียนเกียบ) ในสงครามฝรั่งเศส-ญี่ปุ่น-อเมริกัน ผู้ได้รับการยกย่องอย่างสูงจากชาติและกองทัพ เขายังมีชีวิตอยู่ เขาคือเสียงดังเสียงหนึ่งของประเทศเวียดนามที่อาจจะไม่ยากให้เวียดนามไปเร็วในทางเศรษฐกิจจนเกินไป หรือไม่ยากเห็นการครอบงำทางเศรษฐกิจของต่างชาติในเวียดนามจนเป็นอันตรายต่อลัทธิสังคมนิยม ดังที่ได้เมื่อยกล่าวเตือนไว้ ซึ่งแน่นอนว่าสำหรับทหารเวียดนาม นอกจากมีหน้าที่ปกป้องชาติแล้ว ยังจะต้องปกป้องลัทธิสังคมนิยมของเวียดนามด้วย

แม้กระนั้น ภาวะความออมชอมก็เกิดขึ้นในชาติได้อย่างน่าอัศจรรย์ เพราะทหารและกองทัพก็หันมาสนับสนุนนโยบายการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ และยอมรับที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารในกองทัพมวลชนด้วย พร้อมกันนี้ทหารจากกองทัพหน่วยต่าง ๆ ก็เข้าไปมีส่วนร่วมช่วยเหลือการปฏิรูปในเรื่องเขตแดนของประเทศ โดยดูแลด้านความสงบเรียบร้อย ส่วนด้านที่เข้าไปช่วยการปฏิรูปเศรษฐกิจก็มีหลายสาขา เช่น การชลประทาน การคมนาคม การปลูกป่า ดูแลป่าไม้ และการเข้าร่วมลงทุนในภาคธุรกิจของรัฐ ปรากฏว่าส่วนหลังนี้มีเงินทุนหมุนเวียนของกองทัพภาคที่ 1 ประมาณ 43.5 พันล้านโด่ง (อัตราแลกเปลี่ยนประมาณ 14,000 ต่อ 1 US\$) (ดู Dam Van Nguy, 1996, p. 45)

การเปิดระบบทุนเสรีในภาครัฐและส่วนการบริหารของรัฐน่าจะเป็นปัญหาที่แก้ได้ยากอันหนึ่ง แม้ว่าจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติโดยรวมและทำให้เร็วขึ้นก็ตาม เพราะว่าปัญหาความไร้ประสิทธิภาพเกิดจากส่วนของรัฐมากที่สุด สร้างระบบคอร์รัปชันและระบบปกป้องขึ้นมาเป็นปัญหาทับถมอีกด้วย รวมทั้งจะปิดกั้นการค้นคว้าวิจัยที่วางอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาแบบยั่งยืน นาน ๆ เข้ากองทัพอาจจะชินกับโดย-เหมย โดยการแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทหารจนลืมเรื่องลัทธิ

สังคมนิยมกับความมั่นคงของชาติไปได้เหมือนกับที่จะเกิดขึ้นได้กับพวกพลเรือนในพรรคหรือระบบบริหารราชการของประเทศ คนชั้นนำจะเป็นผู้มีโอกาสสำราญได้มากและรวดเร็วจนเกิดช่องว่างระหว่างผู้นำกับประชาชนขึ้น พรรคและรัฐบาลจะกลายเป็นศัตรูของประชาชน แทนที่จะเป็นผู้อยู่เพื่อประชาชน อย่างที่โง่งมต้องการ

คงจะต้องมาดูกันว่าพรรคจะสามารถปลุกเร้าอุดมการณ์สังคมนิยมเวียดนามต่อไปได้นานเท่าไร เพราะว่า Khong co gi qui hon doc lap tu do (ไม่มีอะไรมีค่าเกินกว่าอิสรภาพเสรีภาพ) กำลังมีแนวโน้มที่คนเวียดนามยุคใหม่อยากจะเปลี่ยนเป็น Khong co gi qui hon tien tai tien len (ไม่มีอะไรมีค่าเกินกว่าเงินตราพัฒนาขึ้น)

ดูเหมือนว่าพรรคเองก็ไม่ได้มีแนวทางชัดเจนที่จะทำให้ระบบใหม่ช่วยรักษาความมั่นคงของลัทธิสังคมนิยมได้อย่างไร ได้เมื่อยก็ได้แต่กล่าวตามโง่งมและผั่มวันโด่งเท่านั้น (Do Muoi, 1994) และแนวคิดกว้าง ๆ ของเขาก็ดูเหมือนจะเปลี่ยนจุดเน้นของลัทธิสังคมนิยมไปใช้คำว่า “อารยธรรม” แทนเสียแล้ว ส่วนเหวี่ยงวันลิงที่เคยเป็นเลขาธิการพรรค ปัจจุบันมีบทบาทเพียงอยู่ในสำนักคณะเลขาธิการของพรรคกลาง ทำงานภายใต้การบริหารของโง่งมย ช่วงหนึ่งที่เขาพยายามรวบรวมความคิดเห็นโดยเหมยของเขอย่างชนิดมาแรงในระหว่าง 1989-1991 เพื่อให้เป็นระบบชัดเจนยิ่งขึ้น ก็เป็นช่วงที่ผ่านไปแล้ว (Nguyen Van Linh, 1989 และ 1991) ดูเหมือนว่าเศรษฐกิจที่ซบเซาลงในตอนท้ายของศตวรรษที่ 20 กลายเป็นบาปที่เขาจะต้องรับเอาไปด้วย แต่แน่นอนว่าอิทธิพลความคิดของเขาจะต้องกลายเป็นเรื่องยาวต่อไป โดยเฉพาะด้านการลงทุนเสรี ลัทธิประชาธิปไตย กับการวิพากษ์เสรี

ปัจจุบันการพัฒนาด้านการศึกษาของเวียดนามยังไม่ดีนัก เมื่อเทียบกับหลายประเทศใน ASEAN (Pham Minh Hac, 1998) แต่อย่าประมาทคนเวียดนาม ภูมิหลังประวัติศาสตร์ของเวียดนามนั้นมีพัฒนาการด้านการศึกษาและวิชาการฝ่ายพลเรือนอย่างเป็นระบบ นี่คือพื้นฐานทางอารยธรรมที่สำคัญของเวียดนาม เพราะสังคมในอดีตของเขานั้นนับถือความรู้และนักวิชาการเป็นอันดับหนึ่ง (Si, Nong Cong, Thuong ปราชญ์, ขาวนา, ช่างฝีมือ, พ่อค้า)

นอกจากนี้เวียดนามมีโอกาสดีในความสูญเสียทั้งหลาย ได้เรียนรู้สิ่งดีจากอารยธรรมจีน-ฝรั่งเศส-รัสเซียค่อนข้างมาก ทำให้ได้รับประโยชน์ทั้งด้านปรัชญา ความคิด ศิลปะ ความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยี จนผู้เขียนบางครั้งก็รู้สึกว่ คนเวียดนามนั้นถึงจะดูผิวเผินแล้วเรียบเฉย แต่มีรสนิยมลึกล้ำอยู่ข้างใน ความเป็นสังคมนิยมทำให้เวียดนามรู้จักคิดค้นปรับใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับความเป็นคนจนของตน ในกองทัพของเวียดนามนั้นมีการศึกษาวิจัยด้านเทคโนโลยี ด้านอาวุธยุทโธปกรณ์สมัยใหม่ (ดู Lich Su Hoc Vien Ky Thuat Quan Su, 1996) แต่เขาก็ยังรักและผูกพันต่อวิถีการจรรยุดำรงศรัทธา กองโจรแบบของเขา ซึ่งทั้งจริงประหัต ฉลาด และได้ผล กองทัพเวียดนามจึงไม่ค่อยสนใจที่จะมีอาวุธดี ๆ จากการซื้อด้วยราคาแพง ๆ อย่างไรก็ตาม ในอนาคตกองทัพของเวียดนามแม้จะเคยได้ชื่อว่าเข้มแข็งในแบบประหัต ก็คงจะต้องพัฒนาไปสู่ความทันสมัยมากกว่าแต่ก่อน และถ้าหากว่าเวียดนามประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจยิ่งขึ้นในอนาคตด้วยแล้ว ความทันสมัยคงจะตามมา ในกองทัพของเวียดนามในไม่ช้า เช่นเดียวกับกิจการอย่างอื่น ๆ

จุดอ่อนใหญ่ที่สุดเห็นจะเป็นระบบเศรษฐกิจการตลาดของเวียดนามเอง ซึ่งเพิ่งเริ่มต้นไม่นานและต้องพัฒนาอีกมาก ปัจจุบันผู้เข้าไปทำธุรกิจและพวกพ่อค้าต่างชาติมักจะบ่นถึงความคับข้องเกี่ยวกับระบบการบริหารของรัฐสังคมนิยมเวียดนามหลายอย่างมากมายที่ขัดขวางความสะดวกในด้านการค้าและการลงทุน รวมทั้งความไม่สะดวกในด้านการคมนาคม (ดู Geoffrey Murray, 1997, pp. 198-199) และแม้แต่กับคนเวียดนามเอง รัฐยังควบคุมในด้านการค้า การลงทุนอยู่มาก ธุรกิจภาคเอกชนของเวียดนามอยู่ภายใต้การควบคุมและนโยบายริเริ่มของพวกข้าราชการสังคมนิยมทุกจังหวัด (ดูการเสนอนโยบายใน *Vietnam: Fifty Years*, 1996) ที่รัฐปล่อยมากหน่อยก็คือ การค้าและบริการระดับย่อย ซึ่งผู้ประกอบการต้องจ่ายภาษีให้กับรัฐมาก จนอาจทำให้การพัฒนาอย่างรวดเร็วเกิดขึ้นได้ยากในระดับพื้นฐานของมวลชน (ข้อมูลจากการพูดคุยกับผู้ประกอบการในธุรกิจหลายอย่างที่มีผู้เขียนมีโอกาสสัมผัสในกรุงฮานอย ดานัง เฮวี และโฮจิมินห์ซิตี้)

จากประเทศจนแสนจน ลำบากยากแค้นแสนเข็ญในอดีต ผู้คนกล้าหาญ

So sánh nguồn thu thuế

	Thuế kinh doanh	Thuế doanh thu, VAT	Thuế hàng hoá	Thuế thu nhập cá nhân	Thuế thu nhập công ty	Thuế bảo hiểm xã hội	Các loại thuế khác
Việt Nam 1992	14	20	9	1	13	0	43
Đài Loan 1960	18	6	11	2	9	0	54
Đài Loan 1991	10	15	11	14	10	0	40
Thái Lan 1982 - 1984	23	20	23	11	11	0	12
Châu Á 1985	23	14	19	8	19	0	17
Các nước phát triển 1985	2	17	10	27	7	27	10

Nguồn: Việt Nam cải cách...Viện Harvard

เปรียบเทียบการเก็บภาษีของประเทศเวียดนาม เกาหลี ไทย และเปรียบเทียบประเทศเอเชียกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ในปี 1985 จะเห็นว่าในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาภาษีการค้า VAT ภาษีสินค้า ภาษีบริษัท ห้างร้าน รวมทั้งภาษีอื่น ๆ จะอยู่ในระดับสูง ซึ่งตรงกันข้ามกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ภาษีที่ถูกเก็บมากจะเป็นรายได้บุคคลและภาษีประกันสังคม

ทรหดอดทน เวียดนามในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ช่วงก่อนปี 1986 ผู้คนมีฐานะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ผู้เขียนจำได้ว่าครั้งแรกที่ไปเวียดนามในปี พ.ศ. 2534 (1991) มีขอตานเต็มเมืองใหญ่ ๆ ของเวียดนาม ผู้คนดูยากไร้ ขัดสนไปหมด ทั้งเครื่องบริโภคอุปโภค ทุกคนเหมือนกันซึ่งจักรยานกันเต็มถนน พอตกค่ำเมืองมืดมิด ไม่ค่อยมีไฟ ไม่มีใครเดิน การค้าก็มีแต่เล็ก ๆ น้อย ๆ ดุเชียวใจ ผู้เขียนยังคงไปเวียดนามบ่อย โดยเฉพาะเมืองฮานอย ไม่กี่ปีต่อมา เวียดนามเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันคนเวียดนามเริ่มดีขึ้น หลายคนรวยเป็นเศรษฐีใหญ่แล้ว คนเวียดนามโพ้นทะเลเลากลับมาเมืองแม่เพื่อทำธุรกิจการค้าลงทุนต่าง ๆ ไม่น้อย จำนวนที่กลับถาวรเลยเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ บ้านเมืองเริ่มมีรถยนต์ มอเตอร์ไซค์หนาดตา โดยเฉพาะเมืองโฮจิมินห์ซึ่งดีฟลุกพล่านกว่าเพื่อน รถแท็กซี่เต็มไปหมด มีคนทำการค้ามากขึ้น ดูทุกคนขยันขันแข็งและมีความตั้งใจดี ในขณะที่เปลี่ยนแปลงก็มีหลายอย่างอยู่ในสภาพเก่าแบบเดิม การค้า

เล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ทันสมัย แต่ก็ดีคือช่วยอนุรักษ์หลายอย่างในทางที่ดีไว้ เช่น ไม่ค่อยมีการใช้ถุงพลาสติกหรือกล่องโฟม ใครจะกินอะไรที่จะเอากลับต้องเอากาชนะไปใส่เอง

สิ่งที่สะดุดตาผู้เขียนอย่างยิ่งก็คือการขยายตัวของสื่อมวลชน ทั้งทีวี หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร หนังสือข้อมูลต่าง ๆ ก็มีขายตามร้านหนังสือและห้องตลาดมากขึ้น ทำให้เห็นว่า เวียดนามกำลังมีความกระตือรือร้นต่อการปฏิรูปเศรษฐกิจและสนใจเรียนรู้วัฒนธรรมโลกโลกาภิวัตน์อย่างไม่เคยมีมาก่อน

ในโลกาภิวัตน์สมัย เวียดนามจะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจให้รอดพ้นไปจากรูปแบบที่มีปัญหาในสังคมเมือง การขยายตัวของเมืองและประชากร รวมทั้งการทอดทิ้งเกษตรกรรมโดยหันไปสนใจหนักที่ธุรกิจการเงิน ธุรกิจบริการ โครงสร้างพื้นฐานและอุตสาหกรรม สิ่งที่สำคัญที่สุดคือประชากรส่วนใหญ่จะได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจในฐานะกว้างหรือไม่ และเมื่อนั้นประชาชนอาจเริ่มต้องการประชาธิปไตย ซึ่งจะทำให้ขัดแย้งกับรัฐขึ้น รัฐสังคมนิยมเวียดนามอาจต้องพบกับวิกฤตทางการเมืองเช่นเดียวกับจีนและรัสเซียในเวลาอีกไม่นาน!

แล้วเวียดนามจะไปรอดหรือไม่ในเศรษฐกิจโดยเหมาหยุกส์หัวระใหม่ และจะไปรอดหรือไม่ในความพยายามที่จะเป็น “หัวสังคมนิยม ตัวทุนนิยมเสรี” นั้นต้องคอยจับตามองกันต่อไป!

ภูเขาเรายังเป็นภูเขาเรา
แม่น้ำเรายังเป็นแม่น้ำเรา
ประชาชนเรายังเป็นประชาชนเรา
เมื่อไหร่อเมริกันพ่ายแพ้
เราจะสร้างแผ่นดินเรา
สิบเท่าให้เป็นศรีดีกว่าเดิม

โฮจิมิง

(คัดจาก Ho Chi Minh, 1995, p. 221)

บรรณานุกรม

1. วิจารณ์หนังสือ

- 2532 โกสุมภ์ สายจันทร์. จักรวรรดินิยมกับการปฏิวัติสังคมนิยมเวียดนาม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
2534 ชีระ นุชเปี่ยม. อินโดจีนภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์: ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตั้งแต่ ค.ศ. 1975-1991. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
2535 ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และคนอื่นๆ. การค้าไทย-อินโดจีน สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
2535 ภาวดี ทรงประเสริฐ. อินโดจีนในคริสต์ศตวรรษที่ 20. สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
2536 เชิดเกียรติ อรรถการ. ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และนโยบายต่างประเทศของเวียดนาม ภายหลังการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์ ครั้งที่ 6 (ค.ศ. 1986). วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
2537 ชีระ นุชเปี่ยม. เวียดนามหลัง 1975. โครงการหนังสือชุดเพื่อนบ้านไทย มุลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
2540 เชิดเกียรติ อรรถการ. ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
2541 ธัญญาทิพย์ ศรีพนา. เมื่อเวียดนามปฏิรูป. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
2542 เขียน ชีระวิทย์. เวียดนาม: สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว. และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
1995 Sud Chonchirdsin. *The Indochinese Communist Party in French Cochinchina, 1936-1940*. Ph.D. Dissertation, School of Oriental and African Studies, University of London.
1996 Thaveepom Vasavakul. Politics of reform of state institutions in the post-socialist era. in *Vietnam Assessment, Creating a Sound Investment Climate*. Suiwah Leung ed. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

2. หนังสืออ้างอิง

- 1965 Ho Chi Minh. Consolidate and Develop the Ideological Unity of Marxist-Leninist Parties, *Pravda*, August 3.
1970's, 1980's, 1995 *Ho Chi Minh Toan Tap* (ให้จื๋มิ่งรวมเล่มสมบูรณ์.) Bo Chinh Tri Trung Uong Dang Cong San Viet Nam. หนังสือชุด ตีพิมพ์ครั้งที่ 2 ในปี 1995. มีฉบับของสำนักพิมพ์อื่นด้วย (Nha Xuat Ban Su That, 1980's.)
1971 Nguyen Ai Quoc. Announcement to Compatriots, *Hoc Tap Review*, September.

- 1977 *Le Duan: Selected Writings*. Hanoi: Foreign Languages Publishing House.
- 1977 *Pham Van Dong: Selected Writings*. Hanoi: Foreign Language Publishing House.
- 1977 *Truong Chinh: Selected Writings*. Hanoi: Foreign Languages Publishing House.
- 1987 Dang Cong San Viet Nam (พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม.) *Van Kien Dai Hoi Dai Bieu Lan Thu VI* (เอกสารการประชุมสมัชชาใหญ่ครั้งที่ 6.) Ha Noi: Nha Xuat Ban Su That.
- 1988 Nguyen Khanh Bat. Doc Lap, Tu Chu, Tu Luc, Tu Cuong-Su Nhat Quan Trong Tu Tuong Ho Chi Minh (เสรีภาพ, เอกราช,พึ่งพาตัวเอง,พึ่งพากำลังแรงแห่งตน-ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในแนวคิดของโฮจิมิน.) ใน *Tu Tuong Ho Chi Minh Va Su Nghiep Doi Moi O Viet Nam Hien Nay* (แนวคิดของโฮจิมินและงานปฏิรูปของเวียดนามในปัจจุบัน.) Nguyen Van Nam va nguoi khac. Thong Tin Chuyen De.
- 1989 Nguyen Van Linh. *Doi Moi De Tien Len* (ปฏิรูปเพื่อการพัฒนา.) Tap II. Nha Xuat Ban Su That.
- 1989 Pompen Hantrakool. *Report on a Preliminary Study on the Social and Economic History of Vietnam During the Nguyen Period: 1802-1883*. The Toyota Foundation.
- 1989 Vo Chi Cong. *Nhung Van De Co Ban Trong Doi Moi Co Che Quan Ly Kinh Te Nuoc Ta* (ปัญหาพื้นฐานบางประการในโลกการบริหารเศรษฐกิจของการปฏิรูปที่ประเทศของเรา.) Nha Xuat Ban Su That.
- 1990 Daniel Hémery. *Ho Chi Minh: De l'Indochine au Vietnam*. Découvertes Gallimard Histoire.
- 1990 Nguyen Duy Xuong. *Doi Moi Ve Ke Hoach Hoa Nen Kinh Te Quoc Dan*, (แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติเพื่อการปฏิรูป.) ใน *Doi Moi Co Che Quan Ly Kinh Te, O Viet Nam* (การปฏิรูปกลไกของการบริหารเศรษฐกิจในเวียดนาม.) Danh Son va nguoi khac (eds.) Nha Xuat Ban Su That.
- 1991 Nguyen The Uan. *Doi Moi Hoat Dong Kinh Te Doi Ngoai Viet Nam* (การจัดทำปฏิรูปเศรษฐกิจต่างชาติในเวียดนาม.) Nha Xuat Ban Su That.
- 1991 Nguyen Van Linh. *Doi Moi De Tien Len* (ปฏิรูปเพื่อการพัฒนา.) Tap IV. Nha Xuat Ban Su That.
- 1994 Do Muoi. *Ve Xay Dung Dang* (ว่าด้วยการสร้างพรรค.) Nha Xuat Ban Chinh Tri Quoc Gia.
- 1994 *President Ho Chi Minh's Testament*. The Central Committee of the Communist Party of Viet Nam (ed.) Hanoi.
- 1995 *Ho Chi Minh*. 4 th rev. Ha Noi: The Gioi Publishers.
- 1995 *Nhan Dan* (ประชาชน.) May 20.

- 1996 Cheah Sam Kip. Vietnam's Positive Activities in the ASEAN. ใน *Vietnam: Fifty Years in Today's World (Viet Nam-50 Nam Trong The Gioi Ngay Nay.)* Nguyen Khai (Chu bien.) Nha Xuat Ban Ha Noi.
- 1996 Desaix Anderson. Vietnam in the Context of U.S. Policy Toward East. ใน *Vietnam: Fifty Years.*
- 1996 Dam Van Nguy. Luc Luong Vu Trang Quan Khu I: 50 Nam Xay Dung-Chien Dau Va Truong Thanh. (พลกำลังทางทหารของกองทัพที่ 1: 50 ปี สร้างสรรค์ สงคราม และการเติบโตใหญ่.) ใน *Vietnam: Fifty Years.*
- 1996 Gilles D'Humières. Etat des relations economiques entre la France et le Vietnam. (Economic Relations Between France and Vietnam.) ใน *Vietnam: Fifty Years.*
- 1996 Le Ba Thuyen. ASEAN Voi Thoi Ky Moi. (อาเซียนกับยุคใหม่.) ใน *Vietnam: Fifty Years.*
- 1996 Le Khoa. Viet Nam 50 Nam Kinh Te. (50 ปี เศรษฐกิจเวียดนาม.) ใน *Vietnam: Fifty Years.*
- 1996 Leon Khor. Singapore-Vietnam: Business Opportunities. ใน *Vietnam: Fifty Years.*
- 1996 R. Khamidulin. Russian-Vietnamese Trade Cooperation. ใน *Vietnam: Fifty Years.*
- 1996 Tran Duc Luong. Mot Nam Viet Nam-ASEAN: Dau Moc Quan Trong. (หนึ่ง ปีเวียดนาม-อาเซียน: ที่หมายที่สำคัญ.) ใน *Vietnam: Fifty Years.*
- 1996 Uri Halfon. Vietnam: A Country of Potential Economic Future. ใน *Vietnam: Fifty Years.*
- 1996 Vo Van Kiet. Going on the Innovative Undertaking Pushing up the Comprehensive Development. ใน *Vietnam: Fifty Years.*
- 1996 Do Muoi. Day Manh Su Nghiep Doi Moi Vi Chu Nghia Xa Hoi (ขับเคลื่อนความแข็งแกร่งแก่งานปฏิรูปเพื่อลัทธิสังคมนิยม.) Nha Xuat Ban Chinh Tri Quoc Gia.
- 1996 Lich Su Hoc Vien Ky Thuat Quan Su (1966-1996) (ประวัติศาสตร์วิทยาลัยยุทธศึกษา (1966-1996).) Bo Quoc Phong. Hoc Vien Ky Thuat Quan Su (ed.) Nha Xuat Ban Quan Doi Nhan Dan.
- 1996 Lich Su Truong Si Quan Phong Hoa, 1976-1996 (ประวัติศาสตร์ศาสตราจารย์ทหาร. 1976-1996.) Bo Tu Lenh Hoa Hoc, Truong Si Quan Phong Hoa (ed.) Nha Xuat Ban Quan Doi Nhan Dan.
- 1997 Bao Cao Tong Ket Cong Tac Xay Dung Dang. Thoi Ky 1975-1995 (รายงานสรุปงานสร้างสรรค์พรรค, สมัยปี 1975-1995.) Dang Cong San Viet Nam, Ban Chap Hanh Trung Uong, Tieu Ban Tong Ket Cong Tac Xay Dung Dang (eds.) Ha Noi: Nha Xuat Ban Chinh Tri Quoc Gia.

- 1997 Geoffrey Murray. *Vietnam: Dawn of a New Market*. China Library.
- 1998 Do Muoi, *Xay Dung Nuoc Viet Nam Xa Hoi Chu Nghia : Dan Giau, Nuoc Manh, Xa Hoi Cong Bang, Van Minh* (สร้างสรรค์ประเทศสังคมนิยมเวียดนาม: ประชาชนมั่งคั่ง, ประเทศชาติแข็งแรง, สังคมยุติธรรม, มีอารยธรรม.) Nha Xuat Ban Chinh Tri Quoc Gia.
- 1998 Nguyen Cong Nghiep va nguoi khac. *Tiep Tuc Doi Moi : Chinh Sach Tai Chinh Phuc Vu Muc Tieu Tang Truong* (ความต่อเนื่องของการปฏิรูปเศรษฐกิจ: นโยบายการเงิน การบริการ และเป้าหมายที่เติบโต.) Nha Xuat Ban Tai Chinh.
- 1998 Phan Minh Hac. *Vietnam's Education: the Current Position and Future Prospects*. The Gioi Publishers.
- 1999 Le Manh Hung va nguoi khac (eds.) *Kinh Te-Xa Hoi Viet Nam: 3 Nam (1996-1998) Va Du Bao Nam 2000* (เศรษฐกิจ-สังคมเวียดนาม: ช่วง 3 ปี 1996-1998 และคาดการณ์ปี 2000.) Ha Noi: Nha Xuat Ban Thong Ke.
- 1999 Nguyen Dinh Tai. *Su Hinh Thanh Va Phat Trien Thi Truong Tai Chinh Cua Nen Kinh Te Chuyen Doi Viet Nam* (การปรับรูปแบบและการพัฒนาเศรษฐกิจตลาดการเงินในการเปลี่ยนเศรษฐกิจใหม่ของเวียดนาม.) Nha Xuat Ban Chinh Tri Quoc Gia.
- 1999 Pham Van Dong. *Ho Chi Minh: a Man, a Nation, an Age, and a Cause*. The Gioi Publishers.
- 1999 *Vietnam's Integration in Progress: Questions & Answers*. Hanoi: The Gioi Publishers.
- 1999 *Vietnam 1998-1999*. Hanoi: The Gioi Publishers.
- 2000 *Vietnam 1999-2000*. Hanoi: The Gioi Publishers.
- 2000 *Viet Nam News*. April 6.
- 2000 *Viet Nam News*. April 20.
- 2541 พรเพ็ญ อันตระกูล. *ฉันทานุกรม*. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20 (ม.ย. 40 - พ.ค. 41)

3. ที่มาของแผนภูมิสถิติ

- *Buoc Vao The Ky 21: Bao Cao Ve Tinh Hinh Phat Trien The Gioi 1999-2000* (ก้าวสู่ศตวรรษที่ 21: รายงานสถานการณ์ของพัฒนาการโลก 1999-2000.) Ha Noi: Nha Xuat Ban Chinh Tri Quoc Gia. 1999.
- *Nien Giam Thong Ke 1999-Statistical Year Book 1999*. Cuc Thong Ke Ha Noi-Hanoi Statistical Office.
- Pham Mong Hoa. *Dia Ly Kinh Te Xa Hoi Cac Nuoc ASEAN* (ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ-สังคมของกลุ่มประเทศอาเซียน.) Tap I: Indonexia, Thai Lan, Malaxia, Philippin, Singapo (เล่ม 1: อินโดนีเซีย, ไทย, มาเลเซีย, ฟิลิปปินส์, สิงคโปร์.) Ha Noi: Nha Xuat Ban Khoa Hoc

Xa Hoi, 1999.

4. ที่มาของรูปภาพ

- Cau Hoi 300 Nam: Sai Gon-TP. Ho Chi Minh (คำถาม 300 ปี: ไช่ก๊อง-นครโฮจิมิง.) Nha Xuat Ban TPHCM-Bao Sai Gon Giai Phong, 1998.
- Le Duan: *Selected Writings*. Hanoi: Foreign Languages Publishing House, 1977.
- Lich Su Hoc Vien Ky Thuat Quan Su (1966-1996) (ประวัติศาสตร์วิทยุทธศึกษา (1966-1996).) Nha Xuat Ban Quan Doi Nhan Dan, 1996.
- Lich Su Viet Nam Tap II (ประวัติศาสตร์เวียดนาม เล่ม 2.) Nguyen Khanh Toan (ed.) Nha Xuat Ban Khoa Hoc Xa Hoi, 1985.
- Pham Van Dong: *Selected Writings*. Hanoi: Foreign Languages Publishing House, 1977.
- Saigon: 20 Years After Liberation. The Gioi Publishers, 1994.
- Vietnam: Fifty Years in Today's World (Viet Nam-50 Nam Trong The Gioi Ngay Nay.) Nha Xuat Ban Ha Noi, 1996.
- Truong-Chinh: *Selected Writings*.: Foreign Languages Publishing House. 1977.

5. เชิงอรรถ ***

Ho Chi Minh เป็นผู้นำที่มีความรุ่มรวยและชัดเจนในเป้าหมายโดยตั้งแต่เริ่มต้น เมื่อกลางปี 1941 เขาส่งสารถึงประชาชนเวียดนามทั้งประเทศ ในนั้นหลายตอนมีใจความของลัทธิชาตินิยมและลัทธิต่อต้านจักรวรรดินิยมดังนี้:

“ปัจจุบัน ผลประโยชน์สูงสุดของชาติอยู่ที่การปลดปล่อยชาติ เราต้องร่วมกันล้มล้างลัทธิจักรวรรดินิยมและผู้ทรยศ พาชาติให้รอดพ้นจากสถานการณ์ที่สับสนทวนทวน”

“นักต่อสู้เพื่อการปฏิวัติ เวลาแห่งการปลดปล่อยได้มาถึงแล้ว ให้ชูธงแห่งเอกราชไว้และให้นำประชาชนทั้งหมดเข้าต่อสู้เพื่อทำลายศัตรูร่วมกันของเรา เสียงร้องอันศักดิ์สิทธิ์ของบ้านเกิดดังก้องกังวานในหูของท่าน เลือดวีรบุรุษแห่งชาติแผ่ซ่านไปทั่วเส้นโลหิตของท่าน ชาติพร้อมสรรพสำหรับการรบแล้ว และกำลังรอคอยการนำของท่านอยู่!”

“ขอให้พวกเราทั้งหมดมุ่งไปข้างหน้า!

ขอให้ประชาชนทั้งหมดมุ่งไปข้างหน้า!

ขอให้พวกเรารวมเข้าด้วยกัน

ขับไล่ฝรั่งเศสและญี่ปุ่นออกไป!”

(ดู Nguyen Ai Quoc, 1971)

ปรากฏว่าสารของเขามันนั้นเข้าถึงใจของนักปฏิวัติและประชาชนทั้งประเทศอย่างยิ่งใหญ่

(Ho Chi Minh, 1995 p. 93)